

LUNDS
UNIVERSITET

Språklig legitimering av svenska häktesvillkor

En innehållsanalys av Sveriges svar på CPT:s kritik avseende svenska häktesvillkor

Emina Ajanovic Halalkic

Avdelningen för mänskliga rättigheter

Historiska institutionen

Kurskod: MRSK62

Termin: Höstterminen 2019

Handledare: Björn Lundberg

Omfång: 14164 ord

Abstract

Author: Emina Ajanovic Halalkic

Title: Legitimation in discourse of Swedish detention conditions - A content analysis of CPT:s criticism of Sweden regarding Swedish detention conditions

Supervisor: Björn Lundberg

This study is based on a qualitative content analysis focusing on two reports from European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) and the pre-trial detention conditions that are found in Sweden. The study focuses primarily on whether Sweden uses legitimation in discourse in responding to international criticism. The study will be answered with Van Leeuwen's theoretical perspective on legitimation in discourse. The purpose of the study is to critically illustrate how Sweden chooses to respond to the criticism from CPT and to provide new perspectives on how legitimation in discourse can be used to justify certain acts and restrictions. The results of the study shows that Sweden consistently uses legitimation in discourse in the selections that have been the focus of the study, linked to authoritarian roles and ethical aspects. The study shows that Swedish detention conditions are lacking in issues that affect human rights, especially in relation to the categories *integrity, health care, restrictions and detention times*, as well as *recreation and change of environment*. There are major challenges regarding the distribution of responsibilities and the shift of responsibilities regarding state to authority, which becomes clear in the analysis and the final discussion. Current legislation, policy documents and other guidelines affect how CPT:s criticism is interpreted and what measures are needed to be taken.

Keywords: Pre-trial detention, swedish conditions of detention, report, human rights, legitimation in discourse , authorization, rationalization, CPT

Abstrakt

Författare: Emina Ajanovic Halalkic

Titel: Språklig legitimering av svenska häktesvillkor - En innehållsanalys av CPT:s kritik mot Sverige avseende svenska häktesvillkor

Handledare: Björn Lundberg

Studien har sin utgångspunkt i en kvalitativ innehållsanalys med fokus på två rapporter från Europeiska kommittén för förebyggande av tortyr och omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning (CPT) och svenska häktesvillkor. Studien fokuserar på huruvida Sverige använder sig av en språklig legitimering i bemötandet av internationell kritik med hjälp av Van Leeuwens teoretiska perspektiv avseende legitimering i diskurs. Studiens syfte är att kritiskt belysa hur Sverige väljer att motivera och bemöta kritiken från CPT samt ge nya perspektiv på hur språklig legitimering kan användas för att rättfärdiga vissa handlingar och restriktioner. Ambitionen med denna studie är att påvisa hur språklig legitimering kan användas i denna typ av material trots tidigare kritik från internationella organisationer vars syfte är att granska staters efterlevnad av mänskliga rättigheter. Resultatet i studien påvisar att Sverige genomgående i de urval som varit fokus för studien använder sig av språklig legitimering, i synnerhet kopplat till auktoritära roller och etiska aspekter. Vidare påvisar studien att svenska häktesvillkor brister i frågor som berör mänskliga rättigheter i relation till kategorierna *integritet, hälso- och sjukvård, restriktioner och häktningstider* samt *rekreation och miljöombyte*. Det råder utmaningar vad gäller ansvarsfördelning och ansvarsförskjutning gällande stat mot myndighet vilket blir tydligt i analysen och slutdiskussionen. Vidare påverkar rådande lagstiftning, policydokument och andra riktlinjer hur CPT:s kritik tolkas och vilka åtgärder som behövs göras.

Nyckelord: häkten, svenska häktesvillkor, rapport, mänskliga rättigheter, språklig legitimering, auktorisation, rationalisering, CPT

Innehållsförteckning

1 Inledning 1

1.1 Problemformulering, syfte och frågeställning 3

1.2 Material och avgränsningar 4

1.2.1 Primärmaterial 4

1.2.2 Källkritik 5

1.2.3 Avgränsningar 6

1.3 Forskningsetiska bedömningar 7

2 Teori och metod 7

2.1. Tolkning av teori 7

2.1.1 Teori 8

2.2 Metod 10

2.2.1 Val av metod 10

2.2.2 Urval och tillvägagångssätt 11

3 Litteraturöversikt och tidigare forskning 12

4 Analys och diskussion 17

4.1 Integritet 18

4.2 Hälso- och sjukvård 21

4.3 Restriktioner och häktningstider 25

4.4 Rekreation och miljöombyte 28

5 Resultatdiskussion och slutsatser 30

5.1 Resultatdiskussion tabell 1 31

5.2 Resultatdiskussion tabell 2 35

5.3 Resultatdiskussion tabell 3 37

5.4 Resultatdiskussion tabell 4 40

5.5 Slutsatser 41

6 Fortsatta studier 44

Referenser 45

1 Inledning

Europeiska kommittén till förhindrande av tortyr och omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning (CPT) är en central organisation i Europa vad avser främjandet av mänskliga rättigheter. CPT skapades av Europarådets europeiska konvention för förhindrande av tortyr och omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning och konventionen omfattar idag 47 medlemsländer.¹ Det är av vikt att belysa redan i början av denna studie att den svenska regeringen kommer benämnas som Sverige för att underlätta för läsarna vilket innebär att om inget annat framgår av det specifika stycket åsyftas alltid den svenska regeringen. Sverige är ett av medlemsländerna och ratificerade konventionen 1988² och har återkommande fått kritik från CPT avseende svenska häktesvillkor, i synnerhet avseende häktningstider och restriktioner.³ Huruvida medlemsländerna sätter konventionen i verk granskas av den europeiska domstolen. CPT som organisation bygger framförallt sin verksamhet på artikel tre i konventionen där det framgår att “ingen skall utsättas för tortyr eller annan omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning”.⁴ CPT verkar, genom besök i medlemsländerna, bland annat för att inspektera hur de olika medlemsländerna behandlar individer som frihetsberövats på exempelvis fängelser, häkten och polisstationer. Vidare har CPT delegation i samband med ett besök på att fritt få röra sig inom häktet samt ha enskild dialog med de häktade. Det medlemsland som berörts i frågan får efter CPT:s besök en rapport med åtgärdsförslag samt att svarskrav från staten efterfrågas.⁵

I 24 kap. rättegångsbalken regleras de rekvisit och regler som gäller i samband med häktning. I 1 § framgår att när det finns misstanke om brott har en åklagare rätt att besluta om häktning om det finns sannolika skäl och om brottet kan leda till fängelse ett år eller mer. Vidare krävs det att den misstänkte uppfyller något av följande rekvisit:

---

¹ Council of Europe, The CPT and Sweden, <https://www.coe.int/en/web/cpt/sweden>, senast hämtad 200106

² Council of Europe, The CPT and Sweden, <https://www.coe.int/en/web/cpt/sweden>, senast hämtad 200106

³ SOU 2016:52. Häktes- och restriktionsutredningen, *Färre i häkte och minskad isolering: betänkande*, s. 75.

⁴ SOU 2016:52 s. 76.

⁵ SOU 2016:52 s.76.

1. Det första rekvisitet avser flykttfara, det vill säga att det finns risk att den misstänkte avviker eller flyr på sådant sätt att rättsprocessen kan påverkas. Flykttfara kan i praktiken innebära att den misstänkte gömmer sig eller lämnar orten för att undvika lagföring eller straff.
2. Det andra rekvisitet betecknas som kollusionsfara och avser att den misstänkte kan undanröja bevis som kan påverka utredningen. Detta kan i praktiken innebära att den misstänkte förstör föremål som är av vikt för utredningen.
3. Det tredje och sista rekvisitet rubriceras som recidivfara och innebär att det finns en risk att den misstänkte fortsätter med sin brottslighet. I praktiken krävs det att det rör sig om risk för återfall i brottslig verksamhet innan hen hunnit lagföras för det brott hen i första hand är misstänkt för.⁶

Om det finns risk för att den häktade kan undanröja bevis, det vill säga kollusionsfara, kan en åklagare fatta beslut om restriktioner för den häktade vilket regleras i 24 kap. 5a § rättegångsbalken, dock regleras restriktionernas utformning i 6 kap. 2 § häkteslagen. Restriktionerna kan anses vara befogade utifrån vissa omständigheter i fallet och den misstanke som finns mot den häktade. Dessa restriktioner innebär att den häktades kontakt med omvärldens begränsas och kan exempelvis innebära inskränkningar i kontakt- och samvaro med andra häktade eller inskränkningar i att följa nyheter, inneha tidningar och att inte kunna motta besök.⁷ Vidare kan dessa restriktioner också avse begränsning av kontakt med medmisstänkta och vittnen, för att således inte kunna påverka den förundersökning som råder. Det är av vikt att beakta att den häktades mänskliga fri- och rättigheter begränsas och inskränks genom denna typ av restriktion, men genom stöd i bland annat 2 kap. 20-21 §§ regeringsformen får häktades fri- och rättigheter begränsas under angivna förhållanden.⁸

---

⁶ SOU 2016:52. Häktes- och restriktionsutredningen, *Färre i häkte och minskad isolering: betänkande*, s. 52.

⁷ SOU 2016:52 s. 57-58.

⁸ SOU 2016:52 s. 51.

Följande studie grundar sig i en undersökning av rapporterna⁹ som avser CPT:s senaste besök i Sverige och avser att ta reda på hur Sverige motiverar och bemöter kritiken från CPT samt språkligt legitimerar svenska häktesvillkor. Detta kommer göras genom en kvalitativ innehållsanalys och sedan analyseras med hjälp av Van Leeuwens teoretiska perspektiv på legitimering i diskurs som syftar till att förklara hur språket kan användas för att legitimera olika handlingar.¹⁰ Då CPT arbetar med att granska huruvida stater bryter mot artikel tre i konventionen är det av vikt att belysa den kritiken som riktats mot Sverige gällande exempelvis restriktioner¹¹ och hur dessa bryter mot mänskliga rättigheter.¹² Därmed ligger ämnesvalet nära fältet för studier inom mänskliga rättigheter.

1.1 Problemformulering, syfte och frågeställning

Trots att Sverige ratificerade CPT år 1988 med krav på att följa konventionens riktlinjer¹³ har Sverige uppvisat brister och återkommande fått internationell kritik. Utifrån ett människorättsperspektiv är detta oroväckande då Sverige fortfarande begränsar och inskränker på de mänskliga fri- och rättigheterna hos de häktade. Den problematik som finns och tas i beaktande vid denna studie är att Sverige fortfarande har krav på åtgärder vad gäller häktesvillkoren som belyses i CPT:s rapporter. Vidare är det problematiskt att en stat som ratificerat CPT återkommande bryter mot de mänskliga rättigheterna i samband med häktning. Syftet med denna studie är att kritiskt belysa hur Sverige väljer att språkligt legitimera svenska häktesvillkor samt motivera och bemöta kritiken från CPT. Vidare är syftet att se hur nya perspektiv på språklig legitimering kan uppstå för att rättfärdiga en viss restriktion eller handling trots kritik från internationella organisationer vars syfte är att granska staters efterlevnad av mänskliga rättigheter.

---

⁹ Council of Europe. European committee for the prevention of torture and inhuman or degrading treatment or punishment., *Report to the Swedish Government on the visit to Sweden carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 18 to 28 May 2015 (adopted on 17 February 2016)*, Council of Europe, Strasbourg, 2016 (CPT/Inf (2016) 1) och Council of Europe. European committee for the prevention of torture and inhuman or degrading treatment or punishment., *Response of the Swedish Government to the report of the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) on its visit to Sweden from 18 to 28 May 2015 (adopted on 9 June 2016)*, Council of Europe, Strasbourg, 2016 (CPT/Inf (2016) 20)

¹⁰ Theo Van Leeuwen. Legitimation in discourse and communication. *Discourse & Communication*, Vol. 1, No. 1 (2007), s. 91-92.

¹¹ CPT/Inf (2016) 1, s. 31.

¹² SOU 2016:52. Häktes- och restriktionsutredningen, *Färd i häkte och minskad isolering: betänkande*, s. 76.

¹³ Council of Europe, The CPT and Sweden, <https://www.coe.int/en/web/cpt/sweden>, senast hämtad 200106.

Frågeställning:

- På vilka grunder väljer Sverige att språkligt legitimera svenska häktesvillkor samt motivera och bemöta kritiken från CPT?

1.2 Material och avgränsningar

I följande avsnitt kommer det primärmaterial som avser att ligga till grund för studien presenteras samt hur materialet är relevant för studiens syfte och resultat. Ett källkritiskt avsnitt tillhörande materialet samt en avgränsning för studien presenteras nedanför.

1.2.1 Primärmaterial

Studien omfattas av två primärmaterial som avser två rapporter från CPT. Rapporterna kompletterar varandra då de är sammanhängande och avser samma tidsperiod från 18-28 maj 2015. Rapporterna avser häktet Kronoberg, häktet Malmö, häktet Falun, häktet Sollentuna samt häktet Växjö.¹⁴ Det är av vikt att se rapporterna som en helhet i förhållande till varandra, trots att rapporterna skapats separat. Valet av primärmaterial grundar sig i att besvara studiens syfte och frågeställning genom en undersökning av respektive rapport. Andra utgivna dokument som exempelvis tillsynsrapporter från myndigheter, artiklar från diverse tidningar, tal från politiker osv. anses i detta fall som andrahandskällor och är inte aktuella för denna studie. Rapporterna som används i denna studie är utgivna från CPT och anses vara mest legitima för studiens ändamål.

Rapporten Council of Europe. European committee for the prevention of torture and inhuman or degrading treatment or punishment., *Report to the Swedish Government on the visit to Sweden carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 18 to 28 May 2015 (adopted on 17 February 2016)*, Council of Europe, Strasbourg, 2016 (CPT/Inf (2016) 1) utgör det ena primärmaterialen för studien och handlar om CPT:s kritik och kommentarer till Sverige

---

¹⁴ CPT/Inf (2016) 1, s. 27.

efter besöket 2015. Rapporten belyser utformningen av svenska häkten och hur dessa används samt vilka brister som finns utifrån ett perspektiv på mänskliga rättigheter. Vidare belyser rapporten handlingsutrymmet för tjänstemän som arbetar på svenska häkten och hur deras uppdrag begränsar och inskränker på mänskliga fri- och rättigheter enligt CPT:s standard. Rapporten kommer bidra till en ökad förståelse kring svenska häktesvillkor och brister som CPT uppmärksammat 2015.

Det andra primärmaterialet för studien är Council of Europe. European committee for the prevention of torture and inhuman or degrading treatment or punishment., *Response of the Swedish Government to the report of the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) on its visit to Sweden from 18 to 28 May 2015 (adopted on 9 June 2016)*, Council of Europe, Strasbourg, 2016 (CPT/Inf (2016) 20). Denna rapport omfattar Sveriges svar och kommentarer på kritiken från den ovanstående rapporten avseende CPT:s kritik. I denna rapport kommer även den språkliga legitimeringen kunna identifieras. Rapporten kommer vidare benämnas som Sveriges svarsrapport och anses vara ett komplement till ovanstående rapport från CPT.

Båda rapporterna är relevanta för att förstå helheten och för att åskådliggöra studiens resultat för framtida forskning. Det är av vikt att belysa att studiens analys kommer lyfta fram både kritiken och svaren i respektive rapport samt hur Sverige har valt att motivera och bemöta kritiken i svarsrapporten.

1.2.2 Källkritik

Då syftet är att kritiskt belysa hur Sverige väljer att motivera och bemöta kritiken från CPT samt ge nya perspektiv på hur språklig legitimering kan användas för att legitimera svenska häktesvillkor är det av vikt att grundligt analysera primärmaterialet. För att kunna besvara frågeställningen och få fram ett resultat på studien med ett representativt urval ligger fokuset på dessa två rapporter från CPT. Som organisation anses CPT vara en tillförlitlig källa och dess rapporter likaså. Sveriges svarsrapport är undertecknad av Regeringskansliet,

Justitiedepartementet avdelningen för EU-frågor och den svenska regeringen har begärt att den undertecknade svarsrapporten skall offentliggöras av CPT.¹⁵

1.2.3 Avgränsningar

Med hänsyn till studiens syfte och ändamål har studien avgränsats till att undersöka två rapporter. Dessa rapporter beskrivs utförligare ovan (se avsnitt 1.2.1 Primärmaterial). Studien är avgränsad till Sverige och inte andra stater som varit relevanta för CPT:s undersökningar. Valet av fokus på svenska häkten grundar sig i att CPT kontinuerligt kritiserat svenska häktesvillkor¹⁶ och därmed finns ett intresse för att se hur Sverige motiverar och bemöter denna typ av kritik. Studien kommer därmed inte fokusera på polisarrest, vårdhem eller förvarsverksamheter. Det är irrelevant vilka häkten som varit föremål för CPT:s undersökningar och rapporter då denna studie ämnar att fokusera på svenska häkten i helhet och inte specifika häkten. Detta görs för att möjliggöra en mer nyanserad analys gentemot om alla förvarsverksamheter skulle analyserats.

Utifrån detta anses avgränsningen vara genomarbetad till att undersöka två rapporter från CPT, då det framförallt är CPT som riktat kritik mot Sverige. Under studiens gång är det enbart relevanta delar ur rapporterna som kommer lyftas fram som har en koppling till den språkliga legitimeringen. Urvalet kommer därmed vara representativt för denna studie då den är avgränsad till det som ovan beskrivits. Vidare är det av vikt att belysa att rapporterna är begränsade till samma tidsperiod vilket innebär att studien inte kommer påvisa praktiska skillnader och åtgärder som Sverige gjort efter rapporternas publicering. Svaren på dessa praktiska skillnader och åtgärder kommer först att ges efter CPT:s planerade besök i Sverige 2020.¹⁷ Studien avser inte heller att fokusera på att undersöka andra dokument som inte är framtagna av CPT, men som berör svenska häktesvillkor.

---

¹⁵ CPT/Inf (2016) 20

¹⁶ SOU 2016:52. Häktes- och restriktionsutredningen, *Färre i häkte och minskad isolering: betänkande*, s. 75.

¹⁷ Council of Europe, The CPT and Sweden, <https://www.coe.int/en/web/cpt/sweden>, senast hämtad 200106.

1.3 Forskningsetiska bedömningar

Eftersom studien grundar sig i en kvalitativ innehållsanalys och inte intervjuer innehåller den således inte information som kan urskilja enskilda individer genom exempelvis personuppgifter. Därmed uppnås vetenskapsrådets krav för studier inom fältet för humanistisk- och samhällsvetenskaplig forskning där mänskliga rättigheter ingår.¹⁸

2 Teori och metod

I detta avsnitt kommer en kvalitativ innehållsanalys och ett teoretiskt perspektiv på språklig legitimering att beskrivas samt hur dessa kan vara av betydelse för studiens syfte och frågeställning.

2.1 Tolkning av teori

Van Leeuwens teoretiska perspektiv med utgång i kategorierna *auktorisering* och *rationalisering* kommer användas för att tolka primärmaterialet. Valet av teori grundar sig i studiens syfte vad gäller användandet av språklig legitimering som tillvägagångssätt för att motivera och bemöta kritiken från CPT. Sambandet mellan mänskliga rättigheter och språklig legitimering hör ihop med användandet av olika tillvägagångssätt för att försvara olika utföranden eller metoder som i synnerhet kan drabba människor som befinner sig i en utsatt position, som häktade. Vidare kan det teoretiska perspektivet svara på studiens frågeställning och förklara hur språklig legitimering kan användas av Sverige för att legitimera svenska häktesvillkor.

De svagheter och begränsningar som det teoretiska perspektivet kan ha är att det enbart utgår från en teoretikers tolkning av kategorierna samt att det kan tolkas som snävt. Detta

---

¹⁸ *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*, Vetenskapsrådet <http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf>, senast hämtad 191125.

kan begränsa studiens analys och resultat gentemot om en bredare teoretisk grund hade använts.

2.1.1 Teori

Van Leeuwens teoretiska perspektiv bygger på en fastställd hypotes för att analysera hur diskurser kan komma att skapa språklig legitimering i offentlig kommunikation. Detta görs genom fyra kategorier, *auktorisering*, *moralisk utvärdering*, *rationalisering* samt *mytopoes*. Dessa kategorier är olika former av språkliga legitimeringar och kan användas separat samt i kombination med varandra. Kategorierna kan användas för att antingen legitimera eller kritisera diverse handlingar.¹⁹ De kategorier som är av relevans för denna studie är *auktorisering*, med fokus på underkategorierna som berör myndigheter och auktoritära instanser samt *rationalisering* och dess underkategorier som behandlar etiska och moraliska dilemman. Utifrån kategorin *auktorisering* utgår den språkliga legitimeringen i “varför”-frågan där perspektivet syftar till att förklara att de som svarar “för att jag säger så” oftast är tjänstemän anställda på någon myndighet eller för att “någon annan som arbetar på myndigheten sagt så”.²⁰

Van Leeuwen betonar att språklig legitimering kan ske genom olika roller där den ena är överordnad den andra och att alla instanser och tjänstemän per automatik är överordnade någon som exempelvis sitter häktad på ett svenskt häkte. I denna studie går det teoretiska perspektivet att kopplas till att de häktade automatiskt sätts i en utsatt position där deras rättigheter fråntas och möjlighet till ett fritt liv begränsas vilket direkt kan kopplas till CPT:s kritik mot Sverige. Det teoretiska perspektivet går även att förstås genom att en individ med auktoritet, i sin profession har mandat att vara överordnad en annan person baserat på rollerna i den specifika situationen, exempelvis föräldrar och lärare i relation till barn. I detta fall antingen tjänstemän mot de häktade alternativt stat mot myndighet. I en sådan situation behöver inte individen med auktoritet åberopa något rättfärdigande argument menar Van Leeuwen, utan kan enbart åberopa argument som “för att jag säger det” för att besvara “varför”-frågan baserat på rollerna i situationen.²¹ Vidare menar Van Leeuwen att det

---

¹⁹ Theo Van Leeuwen. Legitimation in discourse and communication. *Discourse & Communication*, Vol. 1, No. 1 (2007), s. 91-92.

²⁰ Theo Van Leeuwen, 2007, s. 94.

²¹ Theo Van Leeuwen, 2007, s. 94.

teoretiska perspektivet går att koppla till den opersonliga myndigheten, som exempelvis kan vara lagar, regler och förordningar. Detta leder till att svaret på "varför"- frågan istället blir "för att lagarna, riktlinjerna och policydokumenten säger så".²² I detta fall kan lagarna och reglerna exempelvis vara CPT:s konvention som Sverige ratificerat och ålagt sig att följa samt de lagar och regler som tillkommer vid häktning.

Kategorin *rationalisering* grundar sig på förnuft och rationellt tänkande och förstås genom rationella förklaringar till varför saker är på ett visst sätt. *Rationalisering* grundar sig framförallt i den sociala praktiken och kan ha en direkt koppling till personer, myndigheter och instanser.²³ Enligt denna kategori har den språkliga legitimeringen en direkt koppling till moral utifrån normer och handlingar och huruvida dessa är moraliskt utvärderade utifrån rätt eller fel.²⁴ Det moraliska i handlingarna kan i vissa fall vara direkta, men sker i synnerhet i det dolda.²⁵ Rationalisering kan utgå från instrumentell- eller teoretisk rationalisering²⁶ men för denna studie är enbart den instrumentella relevant. Instrumentell rationalisering kan användas för att förstå syften och mål samt effekter av åtgärder som grundar sig i den moraliska sfären. Mikroåtgärder används i samband med instrumentell rationalisering, där en sådan handling är en del av ett större sammanhang som utgör ett ändamål med sin grund i den moraliska aspekten. Det moraliska värdet i den språkliga legitimeringen skapar sociala konstruktioner som möjliggör eftersträvnansvärd kvalitet och ett effektivt resultat. Detta går att förstå genom att handlingar måste vara moraliskt motiverade för att en språklig legitimering skall kunna ske. För att den språkliga legitimeringen skall blir effektiv måste detta ske utan vidare störning.²⁷ I relation till studien kommer detta perspektiv att kopplas till hur Sverige motiverar och bemöter sina svar på CPT:s kritik utifrån vad som anses vara rätt eller fel samt genom mikroåtgärder som syftar till att åskådliggöra kortsiktiga lösningar gällande kritiken.

---

²² Theo Van Leeuwen, 2007, s. 96.

²³ Theo Van Leeuwen, 2007, s. 101-102.

²⁴ Theo Van Leeuwen, 2007, s. 100-101.

²⁵ Theo Van Leeuwen, 2007, s.100-103.

²⁶ Theo Van Leeuwen, 2007, s. 101.

²⁷ Theo Van Leeuwen, 2007, s. 101-102.

2.2 Metod

Den metod som kommer appliceras på denna studie är en kvalitativ innehållsanalys som har som syfte att hitta återkommande mönster och samband i material och fungerar väl vid studier om samhällsliga processer.²⁸ Denna metod anses i denna studie vara mest lämplig för att kunna bredda förståelsen för den problematik som finns och som beskrivs ovan i studien. Då studien är intresserad av Sveriges motiverande och bemötande av CPT:s kritik med utgångspunkt i svenska häktesvillkor valdes en kvalitativ innehållsanalys som den metod som kan skapa en helhet och förståelse för hanteringen av kritiken utifrån ett perspektiv på mänskliga rättigheter som direkt kan kopplas till studiens syfte och frågeställning. Vidare är det av stor betydelse att ta reda på hur Sverige motiverar och bemöter kritiken från CPT som leder till en tolkning av den komplexa analysen som tillkommer vid denna typ av undersökning.²⁹ All analys av textmaterialet kommer göras manuellt för att få en nyanserad bild av innehållet vilket också betonas av Bergström och Boréus.³⁰

2.2.1 Val av metod

Studien belyser CPT:s rapporter för att kunna åskådliggöra eventuella brister i relation till de mänskliga rättigheterna avseende de svenska häktesvillkoren. Den kvalitativa innehållsanalysens styrka är att kunna undersöka texter och analysera dessa mer djupgående än om det hade varit en kvantitativ studie där saker och ting räknas eller mäts.³¹ I studien möjliggörs undersökningen till att förstå kritiken utifrån ett statligt perspektiv genom att svarsrapporten granskas vilket kan innebära en ökad förståelse för ämnesvalet. Valet av en kvalitativ innehållsanalys som metod grundar sig i studiens syfte och frågeställning genom att metoden möjliggör en undersökning av den språkliga legitimeringen som görs av Sverige i svarsrapporten till CPT. Med hjälp av en kvalitativ innehållsanalys kommer materialet

---

²⁸ Bergström, Göran & Boréus, Kristina (red.), *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*, 3., [utök.] uppl., Studentlitteratur, Lund, 2012 s. 24.

²⁹ Bergström och Boréus (red) 2012, s. 50.

³⁰ Bergström och Boréus (red) 2012, s. 51.

³¹ Bergström och Boréus (red) 2012, s. 50.

kunna analyseras samt att den språkliga legitimeringen också kommer kunna ifrågasättas utifrån ett perspektiv på mänskliga rättigheter.³²

Förvisso finns det svagheter och begränsningar i användandet av en kvalitativ innehållsanalys där resultatet kan komma att tolkas på olika sätt av olika individer, stater, myndigheter genom exempelvis förutfattade meningar om den aktören som rapporterna berör. I detta fall kan resultatet tolkas skiftande beroende på vilken uppfattning som redan finns om CPT eller tolkningar om hur Sverige tidigare åtagit sig kritik gällande mänskliga rättigheter i relation till svenska häktesvillkor. En kvantitativ innehållsanalys hade kunnat appliceras på denna studie för att räkna³³ hur många brister som finns i relation till svenska häktesvillkor och mänskliga rättigheter, men då studien syftar till att förstå hur Sverige väljer att motivera och bemöta kritiken är en kvantitativ innehållsanalys inte användbar för denna studie.

2.2.2 Urval och tillvägagångssätt

De språkliga legitimeringar som påträffas i primärmaterialet kommer placeras in i olika kodscheman³⁴, i detta fall tabeller. Kategorierna i analysen utgår från CPT:s tematisering och avser fyra huvudkategorier, *integritet, hälso- och sjukvård, rekreation och miljöombyte* samt *restriktioner och häktningstider*. Tabellerna skapas dels för att underlätta för läsaren, men även för att få en överblick över Sveriges motiverande och bemötande av kritiken samt den språkliga legitimeringen avseende svenska häktesvillkor. Efter respektive tabell kommer en analys göras med hjälp av Van Leeuwens kategorier *auktorisering* och *rationalisering* (se avsnitt 2.1.1 Teori). De urval som placeras i tabellerna är tolkningar av texten och inte genomgående citat i sin helhet. Urvalen och tolkningarna är gjorda av mig som skribent utifrån vad som anses vara relevant i förhållande till studiens syfte och frågeställning samt till det teoretiska perspektivet gällande språklig legitimering. Dessutom kommer tolkningarna som genomsyrar analysen också att kopplas till den tidigare forskningen.

Syftet med tabellerna handlar om att skapa en överblick genom kodscheman för läsaren samt möjliggöra för analys då Bergström och Boréus skriver att ett kodschema skall skapa

---

³² Bergström och Boréus (red) 2012, s. 50-51.

³³ Bergström och Boréus (red) 2012, s. 50.

³⁴ Bergström och Boréus (red) 2012, s. 54.

verktyg för framtida analys.³⁵ Utan tabeller kan det bli svårt att fastställa en analys då primärmaterialet i studien omfattar mycket textmassa samt delar som inte är aktuella för denna studie. Genom tabeller skapas en tydlighet och möjlighet att koda de områden som är relevanta för studiens syfte. Då studien grundar sig i en kvalitativ innehållsanalys bygger studien på en djupdykning i texten för att förstå sammanhang och hur den språkliga legitimeringen används av Sverige i sina svar gentemot CPT.

Studien väljer att lyfta fram båda rapporterna för att få fram en helhet kring både kritik och svar kopplat till de mänskliga rättigheterna. Däremot kommer inte hela rapporterna vara underlag för analysen då en helhetsbild av diverse organisationer i relation till de mänskliga rättigheterna inte lyfts i studien. Fokus läggs enbart på de häktades begränsningar och inskränkningar på de mänskliga fri- och rättigheter med utgångspunkt i den språkliga legitimeringen.

Som student på humanistiska och teologiska fakulteterna vid Lunds universitet har underlaget till studien varit lättillgängligt som möjliggjort relevanta urval av materialet. Studien kommer fokusera på att enbart framföra de urval ur rapporterna som bemöter de åsikter och förväntningar som finns.³⁶

3. Litteraturoversikt och tidigare forskning

Mänskliga rättigheter i relation till häktning har varit ett ämne som legat till grund för flera studier. För att läsaren skall få en överskådlig bild av tidigare forskning kommer studier utifrån ett internationellt perspektiv först att beskrivas för att sedan brytas ner till ett svenskt perspektiv.

Ett av verken som lyfts fram i denna studie är Michels verk³⁷ som handlar om rätten till ekonomisk kompensation i samband med häktning. I artikeln framkommer vikten av att belysa ett fungerande kompensationssystem för människor som suttit häktade i internationell

---

³⁵ Bergström och Boréus (red) 2012, s. 54.

³⁶ Bergström, Göran & Boréus, Kristina (red.), *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*, 3., [utök.] uppl., Studentlitteratur, Lund, 2012 s. 85.

³⁷ Johan David Michels. Compensating Acquitted Defendants for Detention before International Criminal Courts. *Journal of International Criminal Justice*, Vol. 8, No. 2, (2010).

domstol, men som sedan kommit att bli frikända. Vid tidpunkt för artikeln belyser Michels att ett sådant system inte funnits tidigare i samband med att individerna frikännts. Frikända individer har inte kunnat kräva någon form av ersättning då häktningen i sig inte har inskränkt på några mänskliga rättigheter³⁸ vilket motiveras med hjälp av europarätten och Europarådets konvention om de mänskliga rättigheterna (ECHR). Vidare betonar Michels i artikeln att ECHR belyser att häktning är tillåtet om en individ skall ställas inför rätta på grund av rimlig misstanke om brott. I artikeln lyfts exempel på rättspraxis från europarätten fram där det framgår att det bör finnas ett allmänt intresse och välmotiverade argument för att kunna kvarhålla någon häktad och på så sätt kunna respektera den individuella friheten och eventuellt kunna kompenseras.³⁹ Michels betonar även att internationella brottmål kan få lov att ta tid då det oftast föreligger stor bevisbörda som innebär långa åtalsprocesser i relation till de mänskliga rättigheterna. Domstolen har enligt Michels krav på sig att säkerställa att de mänskliga rättigheterna hos den häktade inte inskränks, bland annat rätten till snabb rättegång, rätten att inte förvaras under en orättvist lång tid och rätten till ersättning för den frikände.⁴⁰ Om domstolen inte kan säkerställa att den häktade säkras en rättegång efter en rimlig tid, kommer krav ställas på att den häktade frisläpps med motivering om att den häktades mänskliga fri- och rättigheter inskränks.⁴¹

Ett annat perspektiv på hur häktning kan komma att påverka individer och deras mänskliga rättigheter lyfts fram av Euvrard och Leclerc.⁴² Perspektivet bygger på att häkten och fängelser kan sätta press på de häktade som kan komma att känna sig tvingade till att erkänna sig skyldiga till brott, i synnerhet på grund av de långa häktningstiderna.⁴³ Euvrard och Leclerc framför forskning som tidigare gjorts kring häktesvillkor i Kanada där fokus legat på de häktades livsvillkor. Anledningen till vikten av att belysa de häktades livsvillkor betonar Euvrard och Leclerc har att göra med att domare och andra aktörer i samhället har haft en negativ inställning till- och sett de häktade som mer farliga än andra när de satts på fri fot.⁴⁴ Euvrard och Leclerc har genom intervjuer med häktade påvisat ett resultat om att

---

³⁸ Johan David Michels, 2010, s. 408.

³⁹ Johan David Michels, 2010, s. 409.

⁴⁰ Johan David Michels, 2010, s. 412.

⁴¹ Johan David Michels, 2010, s. 412.

⁴² Elsa Euvrard and Chloe Leclerc. Pre-trial detention and guilty pleas: Inducement or coercion? *Punishment and Society*, Vol. 19, No. 5, (2017)

⁴³ Elsa Euvrard and Chloe Leclerc, 2017, s. 525.

⁴⁴ Elsa Euvrard and Chloe Leclerc, 2017, s. 527.

många av dessa erkänt sig skyldiga till brott för att slippa sitta kvar häktade och för att ta sig ur den ansträngda situationen snabbt och olidligt. Upphovet till att de häktade har erkänt sig skyldiga till brott har handlat om att de har känt stress i stor utsträckning och ångest på grund av den befintliga situationen på häktet.⁴⁵

Både Michels, Euvrard och Leclerc framför människorättskränkningar i förhållande till häktning. Michels belyser att långa rättegångstider och långa perioder i häkte kan leda till att tre rättigheter kränks, rätten till snabb rättegång, rätten att inte förvaras under en orättvist lång tid och rätten till ersättning för den frikände.⁴⁶ Euvrard och Leclerc belyser den psykiska påfrestningen som kan leda till att oskyldiga individer erkänner sig skyldiga för att slippa sitta häktade under de förhållande som råder där.⁴⁷ Oavsett om forskningen baseras på internationell domstol samt Kanada är den av relevans i förhållande till denna studie, likaså i förhållande till mänskliga rättigheter och att stater bör ta ansvar för kritik som berör dessa frågor.

Parrott belyser de verktyg som tillhandahålls av CPT och ECHR med fokus på Ryssland som stat. Vidare undersöker Parrott hur CPT med hjälp av sina verktyg främjar hur Ryssland efterlever de skyldigheter staten är ålagd att följa avseende häkten. I artikeln framgår det att det tidigare har riktats kritik mot Ryssland kring att häktade blivit illa behandlade och därav har ECHR haft en avgörande roll utifrån implementeringen av arbetsmetoder på ryska fängelser och häkten.⁴⁸ Trots att Parrott fokuserar på Ryssland är verket ändå av relevans utifrån förståelsen för hur CPT arbetar med implementeringen och efterlevnaden av konventionen och de mänskliga rättigheterna. Parrott framför att de ryska häktena varit kritiska utifrån överbeläggningar, sanitära olägenheter samt byggnader som varit i behov av reparation. Till följd av detta anses ett flertal fängelser och häkten i Ryssland vara olämpliga för användning då flera individer insjuknat på grund av missförhållandena.⁴⁹ Efter att ECHR hade underrättats om att Ryssland inte nådde upp till främjandet av de mänskliga

---

⁴⁵ Elsa Euvrard and Chloe Leclerc, 2017, s. 532.

⁴⁶ Johan David Michels. Compensating Acquitted Defendants for Detention before International Criminal Courts. *Journal of International Criminal Justice*, Vol. 8, No. 2, (2010), s. 412.

⁴⁷ Elsa Euvrard and Chloe Leclerc, 2017, s. 525.

⁴⁸ Lindsay Parrott. Tools of persuasion: the efforts of the Council of Europe and the European Court of Human Rights to reform the Russian pre-trial detention system, *Post-Soviet Affairs*, Vol. 31, No. 2, (2015), s. 136.

⁴⁹ Lindsay Parrott, 2015, s. 141.

rättigheterna avseende häkte- och fängelsevillkor uppmuntrade ECHR till ersättning för de drabbade individerna. Syftet var att inspirera Ryssland som stat att på lång sikt kunna uppfylla konventionens standard.⁵⁰

Ytterligare perspektiv som går att applicera vad gäller häktesvillkor är Walmsleys syn på de problem samt framsteg som gjorts i fängelsesystem där häktning omfattas, i Central- och Östeuropa. Walmsley förklarar att politiska förändringar under slutet på 80-talet, ledde till en ökad förståelse för fängelsesystemen i bland annat Ungern och Polen. Länderna som omfattades av sämre fängelse- och häktesvillkor påbörjade en förändring med inspiration av systemen i västvärlden. Både FN och europarådet har agerat som hjälpande händer vad gäller arbetet med utvecklingen av dessa länders fängelsesystem.⁵¹ De problem som Walmsley menar på finns är användandet av begränsningar⁵² som kan jämföras med svenska restriktioner⁵³, även utrymmet i de intagnas celler som i genomsnitt ligger på 1,3-2,8 kvadratmeter samt överbeläggningar på de berörda häktena.⁵⁴

Smith och Ugelvik fokuserar framförallt på politiken avseende Kriminalvården i Skandinavien. Vidare har Smith och Ugelvik upprepade gånger i många år besökt samt undersökt olika institutioner som hanterar häkten och fängelser, som Kriminalvården, med fokus på Skandinavien. Smith och Ugelvik har haft sällskap av utländska representanter i samband med besöken på dessa häkten.⁵⁵ Enligt Smith och Ugelviks studie brukar skandinaviska länder beskrivas som välfungerande välfärdsstater med stor möjlighet till att efterleva FN:s standard i praktiken. Detta då det i synnerhet finns små klasskillnader och inget politiskt incitament att vilja förändra detta.⁵⁶ Smith och Ugelvik menar på att det finns skillnader i användandet av isoleringsbeslut på häkten i de skandinaviska länderna, då Danmark exempelvis nuförtiden aldrig använder sig av isolering på danska häkten, medan

---

⁵⁰ Lindsay Parrott, 2015, s. 158.

⁵¹ Roy Walmsley. Progress and Problems in the Prison Systems of Central and Eastern Europe. *International Criminal Justice Review*, Vol. 6, No. 1, (1996), s. 22-23.

⁵² Roy Walmsley, 1996, s. 27.

⁵³ SOU 2016:52. Häktes- och restriktionsutredningen, *Färre i häkte och minskad isolering: betänkande*, s. 51.

⁵⁴ Roy Walmsley, 1996, s. 27-28.

⁵⁵ Smith, Peter Scharff & Ugelvik, Thomas (red.). Introduction: Punishment, Welfare and Prison History in Scandinavia. I *Scandinavian penal history, culture and prison practice: embraced by the welfare state?*, Palgrave MacMillan, Basingstoke, 2017, s. 5.

⁵⁶ Smith, Peter Scharff & Ugelvik, Thomas (red.) 2017, s. 7.

Sverige fortfarande i stor majoritet gör det.⁵⁷ Vidare betonar Smith att skall det finnas synnerliga skäl vid häktning och restriktioner med stöd i ECHR. Samtliga länder som studien utgår från har ratificerat ECHR och är därmed ålagda att implementera de mänskliga rättigheterna i nationell lag. Trots detta menar Smith och Ugelvik på att det inte finns någon garanti på att skandinavisk domstolspraxis faktiskt följer ECHR:s riktlinjer.⁵⁸ Smith lyfter fram att de häktade som hålls isolerade lämnas utanför i samband med information och att dem då inte tar del av information på lika villkor som de som sitter häktade utan restriktioner. Enligt Smith är detta problematiskt då individer som sitter isolerade kan sitta inlåsta majoriteten av dygnet och kvaliteten blir bristande vilket bidrar till att efterlevandet av ECHR inte fullföljs.⁵⁹

Det är av vikt att belysa att det varit ansträngande att hitta tidigare forskning som ligger ämnet nära till hands och som har en relevans kopplat till denna studies ändamål. Detta då undersökningar som berör CPT:s kritik mot Sverige oftast varit juridiskt kopplad och därav saknat djupet på mänskliga rättigheter och det samhällsvetenskapliga perspektivet. Med hänsyn till detta har material hittats som direkt eller indirekt varit relevant för forskningsfältet för att kunna bidra till framtida forskning inom området. För att förstå hur tidigare forskning kan vara relevant för denna studie görs en summering gällande likheter och olikheter mellan de olika forskarnas verk. Vidare sätts dessa verk i perspektiv utifrån relevansen för denna studie i relation till syftet och forskningsläget. Michels verk handlar om ekonomisk kompensation i relation till de mänskliga rättigheterna i samband med häktning och eventuellt frikännande. Verket har ett större fokus på individnivå och hur individens rättigheter inskränks än krav på staten i relation till detsamma samt ett fokus på individnivå i relation till rättegångar, häktningstider och individuella fri- och rättigheter. Det Michels inte väljer att titta på är statens ansvar i relation till annat än kompensation vilket denna studie gör som undersöker helheten gällande häktesvillkor utifrån CPT:s rapporter. Euvrard och Leclerc belyser hur häktning kan komma att påverka de häktade på personligt plan avseende deras livsval under tiden på häktet. I Euvrard och Leclercs verk ligger fokus främst på individuella rättigheter och påfrestningar i samband med häktning, men inte någon

---

⁵⁷ Smith, Peter Scharff & Ugelvik, Thomas (red.) 2017, s. 14.

⁵⁸ Smith, Peter Scharff. Punishment Without Conviction? Scandinavian Pre-trial Practices and the Power of the "Benevolent" State. I *Scandinavian penal history, culture and prison practice: embraced by the welfare state?*, Palgrave MacMillan, Basingstoke, 2017, s. 132-133.

⁵⁹ Smith, Peter Scharff, (red.) 2017, s. 133-134.

betoning på vad statens skall göra åt den rådande situationen. Euvrard och Leclercs verk är av relevans då de belyser häktesvillkor med fokus på det individuella perspektivet, vilket kan vara av betydelse för att förstå häktesvillkoren för de som sitter häktade.

Vidare belyser Parrott CPT:s verktyg i relation till Rysslands åtagande som stat med fokus på implementeringen och efterlevnaden av ECHR. Parrots verk är av relevans då det är CPT som återkopplar vilka åtaganden som bör göras för att efterleva en viss standard i en stat, något som också belyses i denna studie. Walmsley åberopar att många häkten har begränsningar som liknar svenska restriktioner vilket är av vikt för denna studie då CPT:s rapporter handlar om svenska häktesvillkor, med stort fokus på restriktioner och mänskliga rättigheter. Walmsley lägger ingen fokus på hur detta påverkar de häktade på individnivå utan snarare på utformningen av fängelser och häkten, mer åt det organisatoriska och statliga perspektivet. Detta verk är också relevant för denna studie då liknande perspektiv har valt att belysas. Slutligen lyfter Smith och Ugelvik mänskliga rättigheter och möjligheten till att efterleva dessa i praktiken, men också att de inte efterlevs i vissa avseenden. Smith och Ugelvik jämför länderna i studien emellan i relation till häktesvillkor, men gör inga andra jämförelser med länder utanför Skandinavien eller i relation till andra myndigheter som granskat dessa förhållanden. Smith och Ugelviks verk är mest relevant ur ett närhetsperspektiv till denna studies fältområde samt perspektiven på hur Sverige väljer att efterleva eller inte efterleva ratificeringen av ECHR. Samtliga tidigare forskare belyser att häktesvillkor kan inskränka på häktades fri- och rättigheter, något som har direkt koppling till denna studie.

4. Analys och diskussion

I följande avsnitt kommer delar ur primärmaterialet som varit av relevans för studiens syfte och frågeställning presenteras med hjälp av den kvalitativa innehållsanalysen. Under metodavsnittet (se avsnitt 2.2 Metod) beskrivs uppbyggnaden av ett kodschema, som i detta fall kommer utgöras av en tabell, vilket avser att styra analysen. Med hjälp av Van Leeuwens teoretiska perspektiv kring språklig legitimering med utgångsläge i kategorierna *auktorisering* och *rationalisering* kommer tolkningar av meningar som tyder på en språklig legitimering från Sveriges håll att sättas in i tabellen. Resultatet kommer sedan att tolkas

samt diskuteras med hjälp av det teoretiska perspektivet samt tidigare forskning för att lyfta analysen. Den tidigare forskningen och det teoretiska perspektivet kommer också lyftas in i diskussionsavsnittet för eventuella samband eller olikheter i forskningsläget.

Utifrån studiens syfte är det irrelevant vilka häkten som varit föremål för studien, men specifika häkten kommer ändå tas upp vid namn i tabellerna. Detta då kritiken har riktats mot en specifik händelse som enbart berör häktet i fråga. Ändamålet med analysen är att kunna besvara frågeställningen som berör Sveriges motiverande och bemötande av kritiken från CPT med ett huvudfokus på den språkliga legitimeringen av svenska häktesvillkor. Analysen tematiseras utifrån fyra huvudkategorier som avser *integritet, hälso- och sjukvård, rekreation och miljöombyte* samt *restriktioner och häktningstider*. Spalten till vänster i respektive tabell avser rekommendationen/kritiken från CPT och spalten till höger avser sedan Sveriges svar på den rekommendationen.

4.1 Integritet

Tabell 1

CPT:s kritik/rekommendation

Sveriges svar på kritiken

Säkerställandet av lämplig personalplanering utifrån kön, till exempelvis vid visitationer. ⁶⁰	Enligt 8 kap. 5 § i fängelselagen samt 4 kap. avsnitt 4 i häkteslagen kan visitering utföras av samtlig personal oavsett kön, vid utvändig visitation. ⁶¹
Om immobilisering medan häktade varit nakna har ägt rum bör sådan praxis avslutas omedelbart. ⁶²	Det finns inga bevis för att de nämnda åtgärderna har ägt rum på häktet Malmö. ⁶³

⁶⁰ CPT/Inf (2016) 1 s. 29.

⁶¹ CPT/Inf (2016) 20 s. 23.

⁶² CPT/Inf (2016) 1 s. 46.

⁶³ CPT/Inf (2016) 20 s. 48.

Se till att utomhusanläggningar på alla häkten är tillräckligt stora för att häktade ska kunna träna fysiskt. ⁶⁴	Utformningen av utomhusanläggningar innebär en planering gällande de häktades integritet och säkerhetsåtgärder. ⁶⁵
---	---

Urvalen från ovanstående tabell berör den tematiserade kategorin integritet. Rekommendationerna berör personalplanering utifrån kön gällande visitationer samt en händelse som beskrivs ha hänt på häktet Malmö. CPT lyfter fram kritik avseende utomhusanläggningar och med hänsyn till Sveriges svar avseende integritet placerades utdraget in i denna tabell och inte tabellen som berör fysisk aktivitet (se avsnitt 4.4 Rekreation och miljöombyte). Sverige använder sig av *auktorisation*⁶⁶ i sin svarsrapport som språkligt legitimerar svenska häktesvillkor avseende visitationer genom rådande lagstiftning. Trots rekommendationerna om att samma kön bör visitera samma kön menar Sverige på att detta inte alltid går att uppfylla när det gäller utvändiga visitationer. Detta kan upplevas som integritetskränkande för de häktade eftersom dem inte kan påverka vem som skall visitera dem. En sådan handling kan strida både mot de mänskliga rättigheterna, men även annan lagstiftning som diskrimineringslagen utifrån religion.⁶⁷ Detta går att tolka utifrån *auktorisation* avseende att "lagarna säger så"⁶⁸ och därmed sker en språklig legitimering av handlingen. Det kan antas att Sverige indirekt väljer att språkligt legitimera sina handlingar genom att hänvisa till lagen utan att egentligen behandla kritiken från CPT:s rapport. Trots att Sverige i sin språkliga legitimering främst använder sig av *auktorisation* med hänvisning till lagen kring visitationer samspelar svaret med *rationalisering*. Detta utifrån att visitationer av samma kön sker genom en praktisk handling och därmed kan den praktiska handlingen moraliseras som rätt eller fel.⁶⁹ Vidare kan Sverige gömma sig bakom ord som policydokument och lagar vilket inskränker de häktades mänskliga fri- och rättigheter.

⁶⁴ CPT/Inf (2016) 1 s. 35.

⁶⁵ CPT/Inf (2016) 20 s. 36.

⁶⁶ Theo Van Leeuwen. Legitimation in discourse and communication. *Discourse & Communication*, Vol. 1, No. 1 (2007), s. 96.

⁶⁷ SFS 2008:567. *Diskrimineringslag*.

⁶⁸ Theo Van Leeuwen. Legitimation in discourse and communication. *Discourse & Communication*, Vol. 1, No. 1 (2007), s. 96.

⁶⁹ Theo Van Leeuwen, 2007, s. 100-102.

Lagarna blir ett instrument enligt Van Leeuwen som Sverige kan åberopa för att rättfärdiga sina handlingar.⁷⁰

Gällande situationen avseende immobilisering svarar Sverige med att inga bevis finns som styrker att denna händelse har inträffat. Den språkliga legitimeringen sker genom både *auktorisation* och *rationalisering*. Utifrån *auktorisation* framgår att naturliga roller skapas i det offentliga rummet och att dessa roller samspelar med varandra och får en hierarkisk positionering, likaså gäller på häktet. Detta innebär att vissa roller blir auktoritära medan vissa underordnade och i relation till häktesvillkoren är tjänstemännen överordnade de häktade.⁷¹ Genom att Sverige menar på att bevis saknas på att immobilisering har hänt, förstärks de redan befästa rollerna på häktet och den häktade åläggs bevisbördan. Detta skapar en språklig legitimering avseende svenska häktesvillkor som en integritetskränkande handling. Förskjutningen av bevisbördan på den häktade öppnar inte upp för en bättre standard gällande mänskliga rättigheter och frågor som berör integritet utan snarare förkapslas hierarkins normer på häktet där *rationalisering* tar sin plats.⁷² Immobiliseringen kan ses som en mikroåtgärd där den har sin grund i ett större sammanhang som går att moralisera då den häktade är i underläge i relation till både handlingen och myndigheten. Handlingen bidrar till ett effektivt resultat för myndigheten samtidigt som den skapar bristande kvalitet utifrån den moraliska aspekten.⁷³ Vidare går det också att konstatera att den häktades mandat till att kunna påverka situationer där immobilisering sker är minimal eftersom den häktade själv inte väljer att bli immobiliserad, som exempelvis fastbunden. Detta ses snarare som ett verktyg som Sverige använder för att undanröja fara och med hänsyn till detta bör Sverige överväga alternativen till immobilisering som inte är av integritetskränkande karaktär.

Avseende möjligheten till större utomhusanläggningar lägger Sverige fokus på diskursen kring de häktades integritet och säkerhetstänk på grund av en ökad risk för utomstående att se in. Sverige väljer inte att besvara den fysiska träningen och annan flexibilitet på

---

⁷⁰ Theo Van Leeuwen, 2007, s. 96.

⁷¹ CPT/Inf (2016) 20 s. 48.

⁷² Theo Van Leeuwen, 2007, s.100-101.

⁷³ Theo Van Leeuwen. Legitimation in discourse and communication. *Discourse & Communication*, Vol. 1, No. 1 (2007), s. 101-102.

utomhusanläggningarna vilket kan tolkas som en språklig legitimering där fokus läggs på de intagnas integritet när det i själva verket kan handla om en undanflykt från att behöva renovera de olika lokalerna osv. Detta leder till maktrelationerna mellan stat och individnivå, där Sverige i detta fall har den auktoritära rollen.⁷⁴ Vidare kan Sverige också genom att besvara frågan utifrån hänsyn till häktades integritet skydda sig själva från insyn i verksamheten och krav på de resurser som måste finnas utifrån ett säkerhetsperspektiv.

4.2 Hälsa- och sjukvård

Tabell 2

CPT:s kritik/rekommendation

Sveriges svar på kritiken

Säkerställandet av att häktade får tillgång till toalettfaciliteter utan onödig försening, inklusive på natten. ⁷⁵	Bemanningen utökades vid årsskiftet 2015-2016 vilket ökade servicenivån på natten. ⁷⁶
Det ska finnas tillgång till naturligt ljus i vissa celler på berörda häkten. ⁷⁷	Ansvarig myndighet arbetar för att se över möjligheten för häktade att reglera inflödet av naturligt ljus i cellerna. ⁷⁸
Det ska finnas tillgång till psykiatrisk vård och en psykolog ska rekryteras till ett berört häkte. ⁷⁹	Det finns ingen tillgång till en psykolog för vuxna på häktet Malmö. Häktet Växjö har anställt en ungdomspsykolog. ⁸⁰
Tvångsåtgärder i form av sängar med syfte att hålla fast häktade ska inte användas i en icke-medicinsk miljö. ⁸¹	Avsnitt 6 i fängelselagen föreskriver att en kontroll- eller tvångsåtgärd får användas om den står i rimlig proportion till dess syfte. ⁸²

⁷⁴ Theo Van Leeuwen, 2007, s. 94.

⁷⁵ CPT/Inf (2016) 1 s. 34.

⁷⁶ CPT/Inf (2016) 20 s. 34.

⁷⁷ CPT/Inf (2016) 1 s. 34.

⁷⁸ CPT/Inf (2016) 20 s. 35.

⁷⁹ CPT/Inf (2016) 1 s. 41.

⁸⁰ CPT/Inf (2016) 20 s. 41.

⁸¹ CPT/Inf (2016) 1 s. 45.

⁸² CPT/Inf (2016) 20 s. 47.

Tabellen berör tematiseringen gällande hälso- och sjukvård. De rekommendationer som tagits fram behandlar åtgärder på svenska häkten gällande tillgång till toaletter, naturligt ljus i celler, bättre tillgång till psykologisk hjälp samt att tvångsåtgärder i form av sängar ej skall användas i miljöer som ej är avsedda för detta.

Vad gäller möjligheten till att de häktade skall få tillgång till toaletter oavsett tid på dygnet motiverar och bemöter Sverige kritiken genom att påtala att personalstyrkan på de berörda häktena har utökats vilket bidragit till en ökad servicenivå. I svarsrapporten åberopar Sverige språklig legitimering genom *rationalisering* då dem har bemannat upp personalstyrkan för att tillmötesgå behovet av ökad servicenivå på nätterna. Den rationella handlingen går att förstå genom att syftet med en utökning av personalstyrkan är att blidka mottagaren av rapporten, men att det inte går att säkerställa att detta efterlevs. Handlingen blir inte alltid effektiv utifrån säkerställandet av tillgång till toaletter dygnets alla timmar, utan handlingen blir snarare moraliskt rätt. Svaret kan vara legitimt utifrån det moraliska perspektivet, men för att legitimeras i verkligheten krävs det att den efterlevs utan störningar, menar Van Leeuwen.⁸³

Genom att vägra en häktad möjlighet till basala/grundläggande behov som att besöka toaletten när det behagas fräntas den häktade sina grundläggande fri- och rättigheter gällande hälso- och sjukvård utifrån häktesvillkoren. Sverige besvarar inte om de häktade faktiskt får tillgång till fler toalettbesök oavsett tid på dygnet. En utökad personalstyrka är per automatik inte en lösning på ett faktiskt problem och behöver inte innebära att de häktade har möjlighet till toaletter i dagsläget trots utökad personalstyrka med fokus på ökad servicenivå. Här handlar det om den sociala praktiken avseende efterlevnaden av att möjliggöra toalettbesök när den häktade har sådana behov, snarare än att prata om en utökning av personalstyrkan. Den rationella handlingen är att normen på myndigheten skall vara rätten till toalettbesök och då blir handlingen moraliskt rätt, i annat fall moraliskt fel.⁸⁴ Alltså går det att tolka svaret som att Sverige väljer att motivera och bemöta svaret med att det i dagsläget finns en annan bemanning och därmed annan servicenivå. Därmed blir det en språklig legitimering av handlingen, men inte en legitim förklaring till att de häktade vid

---

⁸³ Theo Van Leeuwen. Legitimation in discourse and communication. *Discourse & Communication*, Vol. 1, No. 1 (2007), s. 101-102.

⁸⁴ Theo van Leeuwen, 2007, s. 100-102.

tidigare tillfällen inte fått tillgång till toaletter eller fått vänta en längre period för att få komma ut från cellerna nattetid.

Vad gäller rätten till naturligt ljus i celler svarar Sverige med att lägga ansvaret på ansvarig myndighet utifrån lokalförsörjning och gränsdragning i relation till renoveringsansvar. Genom ansvarsförskjutningen åläggs ansvarig myndighet till att åtgärda behovet av naturligt ljus i celler trots att detta kanske är något som behöver göras på nationell nivå på samtliga häkten. Med ett sådant svar från Sveriges sida blir det upp till varje häkte att avgöra om dem vill satsa på denna viktiga fråga enligt CPT och inte en statlig angelägenhet. I detta fall är kategorin *rationalisering* relevant då Sverige målmedvetet skjuter ansvaret till ett lokalt häkte och därmed skapas norm kring att vissa saker inte behöver efterlevas avseende mänskliga rättigheter.⁸⁵ Det rationella i Sveriges svar handlar om att de väljer att utgå från en "möjlighet" till att åtgärda kritiken avseende naturligt ljus i cellerna. Genom att använda begreppet möjlighet, skapar Sverige utrymme för att arbeta med frågan långsiktigt, vilket blir moraliskt fel då det inte sker någon förändring i relation till rapporten och då fråntas den häktades rätt till naturligt ljus vilket också är moraliskt fel. Det moraliskt rätta borde vara att bemöta kritiken utifrån rättigheter, snarare än möjligheter och på så sätt se hur åtgärder kan skapas både kortsiktigt och långsiktigt.⁸⁶ Även *auktorisering* kan appliceras då roller utifrån stat mot myndighet blir tydliga där staten är överordnad ansvarig myndighet för häkten och där samma myndighet förväntas utföra det som staten kräver.⁸⁷

Både häktet Malmö och häktet Växjö erbjuder inte vid tidpunkten någon psykolog för vuxna, men i Sveriges svarsrapport framgår att en ungdomspsykolog har anställts till häktet Växjö. Utifrån *auktorisering* gällande roller antas det att Sverige inte väljer att satsa på hälso- och sjukvård eftersom de häktade kan anses ha lägre auktoritet än andra som inte är lagöverträdare eller tjänstemän. Genom att anse att de häktade har en lägre status utifrån de givna rollerna kan det antas att dem inte heller är värda psykologisk hjälp och att detta inte på något sätt inskränker deras fri- och rättigheter.⁸⁸ I ett sådant svar hade en förklaring varit

---

⁸⁵ Theo Van Leeuwen. Legitimation in discourse and communication. *Discourse & Communication*, Vol. 1, No. 1 (2007), s. 101-102.

⁸⁶ Theo Van Leeuwen, 2007, s. 100-102.

⁸⁷ Theo Van Leeuwen, 2007, s. 94.

⁸⁸ Theo Van Leeuwen, 2007,, s. 94.

passande för att öka förståelsen för Sveriges beslut vad gäller tillgång till hjälp avseende psykisk ohälsa. Genom att inte ha tillgång till psykologer på lika villkor väljer staten att ignorera behovet och legitimera sin inställning till att behovet inte är aktuellt. Sverige väljer att språkligt legitimera de svenska häktesvillkoren genom att hänvisa till att en anställd ungdomspsykolog finns på ett häkte vilket inte direkt besvarar kritiken utan istället skiftar fokus. Detta fokusskifte kan ha att göra med att Sverige inte är rationella i sitt ansvarstagande gällande de häktades rätt till psykiatrisk vård och deras svar blir också språkligt legitimerat utifrån *rationalisering*. Utifrån detta skapas även en social konstruktion av att det är rätt att försumma de häktades rätt till psykiatrisk vård vilket är moraliskt fel. Genom att hänvisa till att det finns en anställd ungdomspsykolog på ett häkte blir det ett rationellt försvarbart svar utifrån den språkliga legitimeringen.⁸⁹

Den sistnämnda rekommendationen gäller tvångsåtgärder i form av sängar som avser fasthållande. I svarsrapporten hänvisar Sverige till fängelselagen och proportionalitetsprincipen som framkommer i avsnitt 6. Svaret går att koppla samman med *auktorisering* avseende “för att lagen säger så”.⁹⁰ Sverige motiverar och bemöter kritiken genom att om sängen står i rimlig proportion till situationen är det godtagbart och försvarbart att använda sig av den typen av fasthållande. När tvång används bibehålls rollerna och hierarkin enligt Van Leeuwens teoretiska perspektiv där tjänstemän hamnar i ett överläge och den häktade i ett underläge.⁹¹ Genom att använda lagen som språklig legitimering fräntas den moraliska aspekten i handlingen som innebär att tjänstemän tar till tvång för att få kontroll över en situation. Alla former av tvångsåtgärder borde vara otillåtna då dessa tenderar att inskränka på mänskliga fri- och rättigheter och Sverige ansvarar för att ge tjänstemän andra alternativ till dessa tvångsåtgärder. Lagen kan inte vara det enda som Sverige och tjänstemän lutar sig mot när situationer uppstår som kräver att tvångsåtgärder används.

---

⁸⁹ Theo Van Leeuwen. Legitimation in discourse and communication. *Discourse & Communication*, Vol. 1, No. 1 (2007), s. 100-102.

⁹⁰ Theo Van Leeuwen, 2007, s. 96.

⁹¹ Theo Van Leeuwen, 2007, s. 94.

4.3 Restriktioner och häktningstider

Tabell 3

CPT:s kritik/rekommendation

Sveriges svar på kritiken

Vid behov göra lagändringar, för att säkerställa att restriktioner endast införs under begränsade omständigheter. ⁹²	Regeringen beslutade i november 2015 om en ändring av häktesförordningen. ⁹³ Andra myndigheter undersöker hur åklagare använder restriktioner under häktningstiden. ⁹⁴ En undersökning skall fastställa vilka åtgärder som bör vidtas för att begränsa häktestider och restriktioner. ⁹⁵ Kritiken från CPT kommer prioriteras och ansvarig myndighet åläggs att rapportera sitt arbete med att bryta isolering. ⁹⁶
Säkerställa att restriktioner inte kvarstår längre än absolut nödvändigt. ⁹⁷	I varje enskilt fall måste det göras en noggrann bedömning och granskning av restriktionerna. ⁹⁸ Vidare upprättas en projektgrupp för att begränsa isolering. ⁹⁹ Det finns inte heller en fastställd definition gällande isolering av en person. ¹⁰⁰

Denna del av analysen avser tematiseringen som berör restriktioner och häktningstider. CPT:s främsta rekommendationer i tabellen bygger på kritik mot användandet av

⁹² CPT/Inf (2016) 1 s. 31.

⁹³ CPT/Inf (2016) 20 s. 24.

⁹⁴ CPT/Inf (2016) 20 s. 25.

⁹⁵ CPT/Inf (2016) 20 s. 25.

⁹⁶ CPT/Inf (2016) 20 s. 27-28.

⁹⁷ CPT/Inf (2016) 1 s. 31.

⁹⁸ CPT/Inf (2016) 20 s. 23-24.

⁹⁹ CPT/Inf (2016) 20 s. 25.

¹⁰⁰ CPT/Inf (2016) 20 s. 27.

restriktioner där resultatet blir långa häktningstider och risk för isolering. CPT rekommenderar Sverige att vid behov göra lagändringar samt säkerställa att restriktionerna endast används vid undantagsfall och bara under en avsatt tid i ärendet. Den språkliga legitimeringen som går att finna i Sveriges svar avseende restriktioner grundar sig framförallt i *auktorisering* i samspel med *rationalisering*. Detta då Sverige lutar sig mot lagen som stöd och ändringar i häktesförordningen¹⁰¹, men samtidigt som ovan nämnt skapar mikroåtgärder för att besvara kritiken.¹⁰² Det som framförs är ändringar i häktesförordningen samt en översyn kring hur restriktioner används i samband med häktning.

Vidare har en grupp tillsatts för att granska restriktionerna kontinuerligt. Då Sverige som stat inte tydligt verkar ta ansvar blir det otydligt vem ansvaret vilar på gällande ovanstående kritik och åtgärder. Frågan är om det råder en ansvarsförskjutning på andra myndigheter snarare än ett ansvarstagande för vad Sverige bör göra för att minimera restriktioner till att enbart gälla vid begränsade omständigheter. Sverige lyfter uttryckligen fram mikroåtgärder för att visa vägen för vad som måste göras för att åtgärda CPT:s kritik på sikt och skapa en helhet, men att helheten i sig inte kommer till skott förrän alla mikroåtgärder är på plats där handlingen ses som en komponent till den faktiska åtgärden.¹⁰³ Mikroåtgärderna grundar sig i att Sverige kräver att andra ansvariga myndigheter skapar åtgärder gällande den sociala praktiken för att komma till bukt med problemet. Den sociala praktiken innebär att ansvarig myndighet måste skapa handlingar som har sin grund i en moralisk aspekt, exempelvis bryta och begränsa isolering av de häktade.¹⁰⁴

Vidare kan *rationalisering* appliceras utifrån en moralisk aspekt på Sveriges svar kring att CPT:s kritik kommer prioriteras nu. Då frågan avser restriktioner i form av begränsningar är det av vikt att moralisera svaret och handlingen då frågan borde ha prioriteras tidigare.¹⁰⁵ Sverige har ratificerat CPT och med detta ålagt sig att arbeta med främjandet av mänskliga rättigheter i alla frågor, i kontakt med myndigheter, i rådande lagstiftning osv.¹⁰⁶ Trots detta

---

¹⁰¹ Theo Van Leeuwen. Legitimation in discourse and communication. *Discourse & Communication*, Vol. 1, No. 1 (2007), s. 96.

¹⁰² Theo Van Leeuwen, 2007, s. 101-102.

¹⁰³ Theo Van Leeuwen, 2007, s. 101-102.

¹⁰⁴ Theo Van Leeuwen, 2007, s. 100-102.

¹⁰⁵ Theo Van Leeuwen, 2007, s. 100-102.

¹⁰⁶ The CPT and Sweden, Council of Europe <https://www.coe.int/en/web/cpt/sweden>, senast hämtad 200106

väljer Sverige att svara CPT med att frågor som berör restriktioner och häktetider kommer prioriteras nu utifrån åtgärder för att säkerställa att häktesvillkoren inte brister utifrån mänskliga rättigheter. För att göra detta kommer Sverige se över häktesförordningen samt ge uppdrag till andra myndigheter att se över ansvaret i relation till häktning. Med grund i det teoretiska perspektivet skyddar sig Sverige med stöd i diverse lagförändringar för att möta kritiken¹⁰⁷, men utifrån ratificeringen bör detta redan ha varit inkluderat i grundläggande lagstiftning vilket borde ses som en redan implementerad, rationell handling, men som inte är detta.¹⁰⁸

CPT riktar kritik mot att häktade tenderar att isoleras längre än vad som anses nödvändigt och som svar hävdar Sverige att det i varje enskilt fall måste göras en noggrann bedömning och granskning. Van Leeuwens teoretiska perspektiv påtalar att "varför?"-frågan skall besvaras och utifrån kategorin *auktorisering* går det i ovanstående text att utläsa att Sverige påstår att granskningar kommer utföras. Det går inte att säkerställa att detta de facto kommer göras då Sverige har mandat i sin auktoritet att påtala att något kommer bli på ett visst sätt, men att ytterligare garantier inte finns.¹⁰⁹ Det finns en möjlighet att detta kommer granskas, men tenderar att bli tomma ord då det inte framkommer på vilket sätt eller av vem detta skall granskas. Ytterligare svar som framkommer från Sveriges sida gällande isolering är att det är en högt prioriterad fråga och att ansvariga myndigheter kontinuerligt skall rapportera resultaten av arbetet med att begränsa isoleringen till kortast möjliga tid om det är nödvändigt att använda sig av detta. Att Sverige ålägger ansvariga myndigheter att rapportera resultaten kan innebära att kritikens tas på allvar med syfte att minska isolering och samtidigt säkerställa arbetet för efterlevandet av mänskliga rättigheter på svenska häkten. Å andra sidan kan detta också bidra till att Sverige inte efterlever mänskliga rättigheter på svenska häkten genom att förskjuta ansvaret från stat till myndighet. Sverige blir en sekundär aktör istället för en primär genom ansvarsförskjutningen där roller skapar hierarki och auktorisation. Genom sin auktoritära roll har Sverige ett beställaruppdrag gentemot myndigheten som skall utföra det som krävs.¹¹⁰

---

¹⁰⁷ Theo Van Leeuwen. Legitimation in discourse and communication. *Discourse & Communication*, Vol. 1, No. 1 (2007), s. 96.

¹⁰⁸ Theo Van Leeuwen, 2007, s. 100-102.

¹⁰⁹ Theo Van Leeuwen, 2007, s. 91-92.

¹¹⁰ Theo Van Leeuwen, 2007, s. 94.

4.4 Rekreation och miljöombyte

Tabell 4

CPT:s kritik/rekommendation

Sveriges svar på kritiken

Behov finns att radikalt förbättra möjligheten till aktiviteter för de häktade. De häktade bör ha möjlighet till att tillbringa minst åtta timmar per dag utanför sina celler där målmedvetna aktiviteter av olika slag erbjuds. ¹¹¹	Det antas inte vara realistisk att erbjuda dem intagna aktiviteter i stor utsträckning som åtta timmar om dagen. ¹¹² Unga personer, 21 år och yngre som sitter häktade erbjuds att bryta isolering med minst två timmar per dag. Det finns en strävan att erbjuda detta till alla häktade oavsett ålder. ¹¹³ Vidare besöker diverse olika frivilligorganisationer häktena. ¹¹⁴
---	---

Ovanstående urval från tabellen berör rekreation och miljöombyte. I tabellen framkommer att CPT rekommenderar Sverige att förbättra möjligheterna för de häktade att få tillgång till aktiviteter, gärna minst åtta timmar per dag utanför sina celler. I dagsläget får unga häktade på svenska häkten minst två timmars aktivitet per dag i syfte av att bryta isolering. Vidare menar Sverige på att den ansvariga myndigheten strävar efter att inkludera alla häktade i detta, oavsett ålder. Däremot svarar Sverige att det i dagsläget inte är realistiskt att erbjuda aktiviteter under åtta timmar per dag utifrån ett svenskt perspektiv. Strävan är två timmar per dag för alla och ett krav för de som är 21 år och yngre. *Rationalisering* kan appliceras på Sveriges språkliga legitimering avseende svenska häktesvillkor och att det inte är realistiskt att erbjuda aktiviteter under åtta timmar per dag. Sverige har en intention att vilja erbjuda aktiviteter till alla minst två timmar om dagen. Deras intentioner är medvetna handlingar

¹¹¹ CPT/Inf (2016) 1 s. 31.

¹¹² CPT/Inf (2016) 20 s. 28.

¹¹³ CPT/Inf (2016) 20 s. 28.

¹¹⁴ CPT/Inf (2016) 20 s. 29.

kring vad som bör göras vilket är moraliskt rätt, men det är inga aktiva handlingar för att förändra den häktades rätt till aktiviteter, vilket är moraliskt fel.¹¹⁵ Utifrån Van Leeuwens kategori *rationalisering* kan begreppet strävan ses som en mikrotanke om åtgärder för förändring, men som inte uppfyller kraven på förändring i nuläget vilket även är moraliskt fel.¹¹⁶ Vidare går den språkliga legitimeringen att tolka som att målet med att inkludera alla häktade i dagsläget inte är ett måste utan snarare en strävan. Genom att benämna det som en strävan avser sig Sverige skallkrav om vad som anses vara rimligt enligt CPT:s rekommendationer. Genom att påtala att det inte är realistiskt utifrån ett svenskt perspektiv blir det en språklig legitimering utifrån nuvarande riktlinjer och häktesvillkor. På det sättet använder sig Sverige av *auktorisering* och avser sig ansvaret att se över möjligheten att eventuellt utöka tiden för aktiviteter.¹¹⁷ Genom att använda sig av en strävan tolkas arbetet som en mer långsiktig process, snarare än något som är görbart här och nu. Vidare handlar begreppet strävan efter att skapa en medvetenhet inom Sverige att behov av förändring finns, men att det inte behöver ske i dagsläget.

Som svar på kritiken gällande aktiviteter svarar Sverige att det finns frivilligorganisationer som kommer på besök till flera häkten. Enligt Van Leeuwens teoretiska perspektiv avseende *rationalisering* blir den språkliga legitimeringen att ta in frivilligorganisationer som en moraliskt rätt handling. Sverige anser att utbytet av rekreation och miljöombyte uppfylls genom att ta in frivilligorganisationer vilket blir en målmedveten handling som är normativt accepterad av myndigheten och staten, men som kanske inte är friktionsfri och uppfyller de häktades behov av aktiviteter.¹¹⁸ *Auktorisation* appliceras på denna typ av handling då de naturliga rollerna på häktet kan vara avgörande i skapandet av den sociala konstruktionen. Den häktade befinner sig i en utsatt position och är fråntagen möjligheten till att fritt kunna välja vad den kan och får göra och får då anpassa sig efter de auktoritära rollerna som styr över vad som händer på svenska häkten.¹¹⁹ Dels så förskjuts ansvaret från Sverige till myndigheten att tillgodose de häktade med rekreation. Dels kanske de frivilligorganisationer som kommer på besök inte tilltalar den häktade och därmed går det inte att säkerställa att ett

---

¹¹⁵ Theo Van Leeuwen. Legitimation in discourse and communication. *Discourse & Communication*, Vol. 1, No. 1 (2007), s. 100-102.

¹¹⁶ Theo Van Leeuwen, 2007, s. 101-102.

¹¹⁷ Theo Van Leeuwen, 2007, s. 96.

¹¹⁸ Theo Van Leeuwen, 2007, s. 101-102.

¹¹⁹ Theo Van Leeuwen, 2007, s. 96.

utbyte mellan den häktade och frivilligorganisationen sker. Risken med detta blir att myndigheten erbjuder rekreation till de häktade på myndighetens villkor och inte utifrån de behov som finns hos den häktade. Sverige har en intention att erbjuda aktiviteter i form av att frivilligorganisationer kommer på besök och genom denna handling anser Sverige att dem har åtagit sig uppdraget att ha målmedvetna aktiviteter och att denna aktivitet är rationell i relation till den kritiken som är riktad mot Sverige. Genom denna infallsvinkel motarbetar Sverige CPT:s kritik och indirekt inskränker de mänskliga rättigheterna och rätten till rekreation och aktiviteter. Med detta menas att handlingen sker i det dolda kopplat till myndighetens ansvar och att den häktade varken har möjlighet till påverkan av utformningen av aktiviteter eller påverkan kring inskränkningsen av de mänskliga fri- och rättigheterna.¹²⁰

5. Resultatdiskussion och slutsatser

I följande avsnitt kommer resultatdiskussionerna presenteras. Dessa grundar sig på studiens analys som bygger på en tolkning av rapporterna från CPT. Med hjälp av primärmaterialet, en kvalitativ innehållsanalys samt Van Leeuwens teoretiska perspektiv har studien utmynnat i ett resultat. Under varje analysavsnitt har en sammanfattning gjorts och en kortare resultatdiskussion, men denna del i studien avser att sammanfatta studiens helhet med hjälp av den tidigare forskningen. Resultatdiskussionen kommer knyta an till de tematiseringar som gjorts i analysen avseende *integritet, hälso- och sjukvård, restriktioner och häktestider* samt *rekreation och miljöombyte*.

Tidigt i studiens process förklarades att syftet med denna studie varit att kritiskt belysa hur Sverige väljer att språkligt legitimera svenska häktesvillkor samt motivera och bemöta kritiken från CPT. Vidare har syftet varit att se hur nya perspektiv på språklig legitimering kan uppstå för att rättfärdiga en viss restriktion eller handling trots kritik från internationella organisationer vars syfte är att granska staters efterlevnad av mänskliga rättigheter. Studien har bidragit till nya och ytterligare perspektiv på hur den språkliga legitimeringen kan användas som verktyg i denna typ av material för att förringa betydelsen av främjandet av

---

¹²⁰ Theo Van Leeuwen. Legitimation in discourse and communication. *Discourse & Communication*, Vol. 1, No. 1 (2007), s. 100-102.

mänskliga rättigheter, i synnerhet i förhållande till svenska häktesvillkor. Frågeställningen har grundat sig i på vilka grunder Sverige väljer att språkligt legitimera svenska häktesvillkor samt motivera och bemöta kritiken från CPT.

CPT har i uppdrag att återkommande granska svenska häktesvillkor och arbetet med främjandet av mänskliga rättigheter i relation till detta. Senaste granskningen gjordes 2015 där resultaten utifrån CPT:s granskning har öppnat upp för diverse problemområden i relation till mänskliga rättigheter och häktning. Då studien utgår från Sveriges svar och den språkliga legitimeringen avseende svenska häktesvillkor har det varit av vikt att vidare undersöka forskningsfältet med anknytning till rapporterna. Denna studie har i sin tur fokuserat på både kritiken från CPT och svarsrapporten som påvisat att den verklighet som CPT förmedlar avseende svenska häktesvillkor skiljer sig från den uppfattning som Sverige har kring vissa frågor, exempelvis möjligheten till aktiviteter.

5.1 Resultatdiskussion tabell 1

I tabell 1 avseende integritet diskuteras personalplanering gällande kön kopplat till visitationer, utomhusanläggningar samt immobilisering av häktade. Utifrån ett perspektiv på mänskliga rättigheter har området integritet en viktig aspekt i förhållande till de mänskliga fri- och rättigheterna. För att förhindra att de mänskliga fri- och rättigheterna inskränks gällande personlig integritet ska stater eftersträva att varje enskild individ/medborgare har rätt till full integritet avseende både fysisk och psykisk integritet i enlighet med Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna artikel tre, punkt ett.¹²¹

I studien framkommer att häktesvillkoren gällande visitationer bemöts av Sverige med stöd av rådande lagstiftning. Trots att kritiken tydligt framhäver kraven på visitation av samma kön legitimerar Sverige rådande villkor på svenska häkten genom att påtala att detta inte alltid går att genomföra. Detta skapar en förståelse för faktorer som påverkar möjligheten till att genomföra åtgärderna utifrån kritiken. CPT skriver att det bör vara en lämplig personalplanering i samband med visitationer och Sverige uppger att personalplaneringen

---

¹²¹ Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna. *Europeiska unionens officiella tidning*, C83/389, 30 mars 2010
<https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:083:0389:0403:sv:PDF> senast hämtad 200112

och visitationerna utifrån kön anpassas så långt det är möjligt, men att det vid undantagsfall inte går att säkerställa då båda könen kan utföra handlingen. Det är av vikt att belysa att visitationer är av integritetsnära karaktär och risken finns att inskränkningar kan göras i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna artikel tre, punkt ett avseende fysisk integritet. Om samma kön genomför visitationer kan det antas att de häktade känner mindre obehag och därmed skulle Sverige säkra efterlevandet av mänskliga rättigheter.

Utifrån Sveriges svar om att detta inte alltid kan efterlevas antas orsakerna vara personalresurser, sjukdomar, semestrar och andra faktorer som kan påverka möjligheten till att åtgärden efterlevs utifrån den riktade kritiken. Trots att anledningarna kan vara många till varför åtgärden inte går att efterleva har Sverige en språklig legitimering med hänvisning till lagen för att åberopa sin handling som rätt utifrån Van Leeuwens teoretiska perspektiv. Sveriges svar legitimeras genom *auktorisation* då svaret på “varför?”-frågan i detta fall blir “för att lagen säger så”.¹²² Genom att åberopa lagen används detta som ett instrument som inte går att förändra så enkelt vilket leder till att Sverige inte tar sitt ansvar.¹²³ Trots komplexiteten i frågan måste det finnas en medvetenhet från Sveriges håll gällande personalansvar på svenska häkten och därmed ålägger sig Sverige att se till att personal inte begår integritetskränkande handlingar utifrån ett perspektiv på mänskliga rättigheter. Sverige väljer att motivera och bemöta detta genom att gömma sig bakom lagen, istället bör en bättre personalplanering tas fram och en samverkan med andra häkten, myndigheter osv. för att möta CPT:s krav på visitationer. Även om den språkliga legitimeringen i synnerhet utgår från *auktorisation* går det att se att Sverige rationaliserar sina svar genom att den praktiska handlingen i samband med visitation kan moraliseras. Den häktade har inte möjlighet att kräva att visitationen utförs av någon annan då Sverige anser att detta inte inskränker på mänskliga fri- och rättigheter.¹²⁴ Michels betonar också att om inga inskränkningar har skett har inte den enskilde rätt att kräva någonting från staten med i stöd i europarätten och ECHR.¹²⁵ Säkerställandet av att inskränkningar har skett kan

---

¹²² Theo Van Leeuwen. Legitimation in discourse and communication. *Discourse & Communication*, Vol. 1, No. 1 (2007), s. 96.

¹²³ Theo Van Leeuwen, 2007, s. 96.

¹²⁴ Theo Van Leeuwen, 2007, s. 100-102.

¹²⁵ Johan David Michels. Compensating Acquitted Defendants for Detention before International Criminal Courts. *Journal of International Criminal Justice*, Vol. 8, No. 2, (2010), s. 409.

möjliggöra upprättelse för den häktade och på sikt förändra förhållningssätten och de praktiska handlingarna som blir moraliskt rätta.

Vidare framgår en motstridig bild av vad som kan ha hänt gällande situationen avseende immobilisering. Det grundar sig i den komplexa bevisbördan då CPT pratar om en händelse som eventuellt kan ha ägt rum och hur Sverige bör tänka om en sådan situation uppstår. Sverige motiverar och bemöter detta med ett försvar på att det inte finns några bevis på att situationen har hänt vilket i sig blir problematiskt. Den tolkning som görs av denna situation grundar sig i att inskränkningar har skett i enlighet med Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna artikel tre, punkt ett avseende både fysisk och psykisk integritet. Den häktades fysiska integritet inskränks i samband med immobilisering då hen är naken och inte kan skydda sin kropp under tiden någon annan tar på den. Den psykiska integriteten inskränks genom direkt kränkning och förnedring i situationen då känslor kan uppstå för den häktade som ingen tar hänsyn till. Euvrard och Leclerc menar på att det finns situationer som kan uppstå som sätter press på den häktade och att den häktade känner att den snabbt vill ta sig ur situationen olidligt. Detta skapar stor stress och ångest för de häktade som drabbas.¹²⁶ Immobilisering som handling är moraliskt fel och den häktade hamnar alltid i underläge i relation till myndigheten där känslorna hos den häktade inte tas på allvar och möjligheten för den häktade att påverka situationen är minimal.¹²⁷ Tolkningen som görs är att immobilisering är ett verktyg för myndigheten och inte för den häktades rätt till personlig integritet.

Den tolkning som görs gällande den språkliga legitimeringen i detta fall avser att Sverige förskjuter ansvaret på den häktade att bevisa att denna situation faktiskt har ägt rum. Den häktade hamnar direkt i underläge utifrån de givna roller som finns på häktet utifrån kategorin *auktorisering*. Både tjänstemän på häktet och Sverige står som auktoritära roller i relation till den häktade som per automatik befinner sig i ett underläge.¹²⁸ En bevisbörda är redan komplex i sig, men tenderar att bli svårare att påvisa för en häktad utifrån rollerna. Studiens resultat påvisar att Sverige bör ha en medvetenhet kring de naturliga rollerna som

---

¹²⁶ Elsa Euvrard and Chloe Leclerc. Pre-trial detention and guilty pleas: Inducement or coercion? *Punishment and Society*, Vol. 19, No. 5, (2017), s. 525 och 532.

¹²⁷ Theo Van Leeuwen. Legitimation in discourse and communication. *Discourse & Communication*, Vol. 1, No. 1 (2007), s. 101-102.

¹²⁸ Theo Van Leeuwen, 2007, s. 96.

finns inom häktet och vem som är auktoritär kontra underordnad. Resultatet visar på att Sverige aktivt väljer att avstå från att ta sitt ansvar i denna situation och på så sätt bibehålla den naturliga ordningen som finns. Det går att konstatera att Sverige kan känna press i dessa situationer utifrån kritiken och kan då kräva bevis. Beviskravet från Sveriges håll leder till en språklig legitimering av svenska häktesvillkor utifrån immobilisering. Dessa frågor bör prioriteras och inte ignoreras, oavsett om händelsen har utspelats eller inte. Sverige bör arbeta fram en plan för bemötandet av liknande situationer för att säkerställa att Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna artikel tre punkt ett, inte inskränks.

Utomhusanläggningar lyfts fram som en kritisk fråga där Sveriges svar bemöts och motiveras genom ett fokusskifte som grundar sig i annat än det som kritiken handlade om från början. Sverige väljer att fokusera på de häktades integritet utifrån insyn, snarare än frågan om möjligheten till stora utomhusanläggningar. Den problematik som kan uppstå vid ett sådant svar är den medvetna fokusskiftningen från Sverige för att belysa de goda intentionerna av planeringen av utomhusanläggningar. Genom kategorin *rationalisering* legitimerar Sverige sitt svar genom motivering av det som indirekt skulle gynna den häktade, exempelvis att insyn skulle kunna vara integritetskränkande. Vidare motiverar Sverige sitt svar utifrån det som är mest möjligt att genomföra snarare än att förändra.¹²⁹ Det går att anta att fokusskiftet är en medveten diskurs från Sveriges håll för att bemöta kritiken snarare än att ta fram åtgärder för en långsiktig lösning. Walmsley lyfter liknande resultat i sin studie vad avser trånga utrymmen utifrån häktesvillkor för de häktade och förklarar att internationella organisationer varit till hjälp vid åtgärdande av detta.¹³⁰ I denna studie går det också att konstatera att utrymmen för utomhusanläggningar varit små för att kunna göra de anpassningar som krävs. Sverige bör precis som Walmsley åberopar i sin studie ta hjälp av och eventuellt ta del av den internationella organisationens iakttagelser och arbete för att implementera liknande åtgärder. Vidare synliggörs den språkliga legitimeringen utifrån *auktorisering* i maktrelationerna mellan stat och individ. Detta genom att Sverige tydliggör

---

¹²⁹ Theo Van Leeuwen. Legitimation in discourse and communication. *Discourse & Communication*, Vol. 1, No. 1 (2007), s. 101-102.

¹³⁰ Walmsley, Roy. Progress and Problems in the Prison Systems of Central and Eastern Europe. *International Criminal Justice Review*, Vol. 6, No. 1, (1996), s. 22-23.

vilka krav som krävs för anpassning av utomhusanläggningarna med hänsyn tagen till myndigheten och inte de häktades integritet.¹³¹

5.2 Resultatdiskussion tabell 2

I tabell 2 avseende hälso- och sjukvård framkommer kritik avseende rätten till toalettbesök, rätten till naturligt ljus i celler, rätten till psykiatrisk vård och tvångsåtgärder. I Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna artikel 35 framgår att alla medborgare har rätt till en god hälso- och sjukvård och att denna skall följas av nationellt lagstöd och praxis.¹³²

Sverige motiverar och bemöter detta genom att svara att de har sett över personalstyrkan för att möta behovet under nattetid. Det går att konstatera att en utökad personalstyrka inte per automatik innebär ökad rätt till toalettbesök och det finns en risk för att detta återigen blir en åtgärd som skapas, men som inte implementeras långsiktigt inom svenska häkten. Istället går detta att tolka som en punktinsats för att bemöta kritiken och enbart rapportera in det som åtgärd för CPT:s kritik som också styrks av kategorin *rationalisering*.¹³³ Detta går att tolka som en moraliskt rätt åtgärd¹³⁴ från Sveriges håll då rätten till toalettbesök anses vara så grundläggande att Sverige inte hade kunnat undkomma annat än att presentera en konkret åtgärd. Att utöka personalstyrkan handlar om en moraliskt rätt åtgärd där utökningen också möjliggör god hälso- och sjukvård enligt artikel 35. Handlingen måste ske friktionsfritt för att vara legitimerad i verkligheten¹³⁵ vilket inte kan garanteras.

Vidare kritiseras möjligheten till naturligt ljus i häktesceller, där Sverige motiverar och bemöter detta genom att det finns en ansvarig myndighet som åtgärdar lokaler och behov av anpassning. Dock framkommer inte vem som är ålagd att följa upp arbetet med dessa frågor och det är svårt att i efterhand veta om faktiska ändringar har gjorts vad gäller möjligheten till naturligt ljus i celler. Sverige fråntar sig ansvar för svenska häkteslokaler och därmed

---

¹³¹ Theo Van Leeuwen, 2007, s. 94.

¹³² Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna. *Europeiska unionens officiella tidning*, C83/389, 30 mars 2010
<https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:083:0389:0403:sv:PDF> senast hämtad 200112

¹³³ Theo Van Leeuwen, 2007, s. 101-102.

¹³⁴ Theo Van Leeuwen, 2007, s. 101-102.

¹³⁵ Theo Van Leeuwen, 2007, s. 101-102.

säkerställs inte att mänskliga rättigheter efterföljs. En tolkning som görs är att Sveriges krav på att myndigheter skall åtgärda kritiken gällande rätten till naturligt ljus leder till att utvecklingen av myndigheten inte främjas. Snarare uppstår en stagnering då kravet ställs på den lokala myndigheten som både kan främja och hämma utvecklingen av lokaler utifrån kritiken då den har flera aspekter att förhålla sig till exempelvis budget, personalfrågor, nedskärningar osv. Ytterligare en tolkning som görs är att om Sverige hade tagit sitt ansvar istället för att förskjuta det skulle rätten till naturligt ljus varit på lika villkor oavsett vilket häkte det berör, vilket inte är realitet idag. Utifrån kategorierna *rationalisering* och *auktorisering* går det att konstatera att rollerna igen blir tydliga där maktförskjutning sker mellan stat och myndighet¹³⁶ samt att handlingar normaliseras och moraliseras utifrån rätten till basala behov.¹³⁷ Parrott betonar i sitt verk att det finns internationella brister på andra häkten där CPT och ECHR har varit uppmuntrande för att uppfylla konventionens standard från statligt håll.¹³⁸ I denna studie hittas liknande resultat där Sverige bör ta ansvar för att vidta åtgärder och inte förskjuta det vidare till ansvarig myndighet. Om Sverige tog sitt ansvar skulle detta bidra till bättre häktesvillkor som hade lett till högre livsvillkor för de häktade samt efterlevnaden av artikel 35.

Vidare framförs kritik kring möjligheten för häktade att få psykiatrisk vård och psykolog vid behov och att psykologer bör rekryteras till berörda häkten. Sverige svarar att enbart ett av de berörda häktena har en ungdomspsykolog. Detta går att tolka som att det finns incitament som bidrar till att rätten till likvärdig vård inte finns inom svenska häkten och att inskränkningar mot artikel 35 sker. Detta kan dels bero på den inbyggda kulturen kring hur tjänstemän väljer att se på de häktade och deras rätt till likvärdig vård, men dels även en prioriteringsfråga i allt annat som åligger myndigheten i verkställandet av häkten. CPT belyser vikten av att det bör finnas tillgång till psykiatrisk vård vilket berör allt från möjligheten till kontakt med psykiatri, psykolog på häktena osv. Detta är något som behöver förtydligas då svaret från Sveriges sida är otydligt och förstärker en känsla kring kategorin *auktorisering* och de roller som skapas inom ett häkte.¹³⁹ Det kan antas att otydliga svar från Sverige kan

---

¹³⁶ Theo Van Leeuwen, 2007, s. 94.

¹³⁷ Theo Van Leeuwen, 2007, s. 101-102.

¹³⁸ Lindsay Parrott. Tools of persuasion: the efforts of the Council of Europe and the European Court of Human Rights to reform the Russian pre-trial detention system, *Post-Soviet Affairs*, Vol. 31, No. 2, (2015), s. 136.

¹³⁹ Theo Van Leeuwen, 2007, s. 94.

leda till mer frustration och lidande både för den häktade och myndigheten i sin helhet vilket i sin tur kan få förödande konsekvenser både på individ- och organisationsnivå. Euvrard och Leclerc kommer fram till liknande resonemang kring att häktesvillkoren kan påverka den psykiska hälsan hos den häktade och att situationen kan bidra till att den häktade kan ha en negativ utveckling av sin psykiska hälsa under häktesperioden.¹⁴⁰ Vidare betonar Euvrard och Leclerc att psykiska påfrestningar kan leda till att de häktade fattar beslut som de inte hade fattat i annat fall.¹⁴¹ Denna kritik bör beaktas med tanke på att både tidigare forskning och denna studie fastslår att psykiatrisk vård bör prioriteras och inte ignoreras då detta utgör en allvarlig hälsorisk och risk för inskränkningar mot de mänskliga fri- och rättigheterna. Sveriges språkliga legitimering avseende svenska häktesvillkor säkerställer inte en god hälso- och sjukvård utan snarare befäster normer som moraliskt är felaktiga.¹⁴²

Tvångsåtgärder gällande kvarhållande i säng är ytterligare kritik som riktas mot Sverige där detta motiveras och bemöts genom stöd i rådande lagstiftning. Detta blir direkt en språklig legitimering genom *auktorisering*.¹⁴³ Det kan antas att Sverige väljer att hänvisa till lagen för stöd för sitt agerande istället för att påtala lösningar vilket blir en enkel väg ut för att slippa den etiska diskussionen i frågan som inskränker på mänskliga fri- och rättigheter. Tvångsåtgärder ska alltid vara en sista utväg och handlingsplaner för denna typ av tillvägagångssätt bör finnas. Vidare bör Sverige ta ansvar för att bemöta denna allvarliga kritik på annat sätt än hänvisning till lagen, då lagen enbart ger Sverige mandat till att utföra handlingen. Andra åtgärder bör prioriteras innan en tvångsåtgärd sätts in.

5.3 Resultatdiskussion tabell 3

Tabell 3 berör tematiseringen restriktioner och häktestider där kritiken främst är riktad mot behovet av lagändring för säkerställandet av att berörda myndigheter använder restriktioner i så begränsad utsträckning som möjligt. I enlighet med Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna artikel fyra och sex framgår att ingen medborgare får utsättas

---

¹⁴⁰ Elsa Euvrard and Chloe Leclerc. Pre-trial detention and guilty pleas: Inducement or coercion? *Punishment and Society*, Vol. 19, No. 5, (2017), s. 525, 527, 532.

¹⁴¹ Elsa Euvrard and Chloe Leclerc, 2017, s. 525.

¹⁴² Theo Van Leeuwen. Legitimation in discourse and communication. *Discourse & Communication*, Vol. 1, No. 1 (2007), s. 100-102.

¹⁴³ Theo Van Leeuwen, 2007, s. 96.

för omänsklig behandling samt tortyr och att varje medborgare har rätt till frihet och säkerhet.¹⁴⁴

Sverige åberopar förändringar i häktesförordningen och tillsatta undersökningar för att se över restriktioner och häktetider, samt att återrapporteringskrav ställs på berörda myndigheter. Sverige svarar att noggranna granskningar görs innan beslut om restriktioner fattas. Vidare poängterar Sverige att det saknas en fast definition på vad isolering av en person innebär. Den språkliga legitimeringen hittas både i *auktorisering* och *rationalisering*. I detta fall grundar sig *auktorisering* i att Sverige hänvisar till häktesförordningen och att undersökningen förmodligen kommer utmynna i någon form av rapport samt återrapporteringskravet från ansvarig myndighet där arbetet med restriktionerna framgår.¹⁴⁵ Michels gör liknande iakttagelser och belyser vikten av välgrundade beslut gällande häktning och restriktioner med hänsyn till europarätten. Även om restriktionerna tenderar att inskränka på de mänskliga rättigheterna betonar Michels att häktning kan vara nödvändigt i vissa avseenden för utredning när rimlig misstanke om brott föreligger.¹⁴⁶ Detta är viktigt att beakta vid diskussioner om restriktioner utifrån granskningar då det ofta antas att inskränkningar har skett. Genom Sveriges svar och ändringar i häktesförordningen tolkas detta som att Sverige kommer ha en annan ingång till restriktionerna i samband med häktning framöver och en medvetenhet om att de kan inskränka på de mänskliga rättigheterna.

Rationaliseringen kan i detta fall förstås genom värderingen av åtgärden eller att en definition behövs innan en åtgärd kan tas fram, men också i att kortsiktiga åtgärder tas fram för att blika CPT snarare än att långsiktigt arbeta med en förändring av svenska häktesvillkor.¹⁴⁷ När Sverige väljer att motivera och bemöta sitt svar avseende avsaknad av definition av isolering avhumaniseras den häktade. Med detta menas att brist på en definition som Sverige åberopar kan antas innebära att isolering av en häktad kan ske utan

---

¹⁴⁴ Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna. *Europeiska unionens officiella tidning*, C83/389, 30 mars 2010
<https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:083:0389:0403:sv:PDF> senast hämtad 20112

¹⁴⁵ Theo Van Leeuwen. Legitimation in discourse and communication. *Discourse & Communication*, Vol. 1, No. 1 (2007), s. 96.

¹⁴⁶ Johan David Michels. Compensating Acquitted Defendants for Detention before International Criminal Courts. *Journal of International Criminal Justice*, Vol. 8, No. 2, (2010) s. 409.

¹⁴⁷ Theo Van Leeuwen, 2007, s. 101-102.

en noggrann bedömning. Detta skapar en möjlighet till missbruk av denna typ av handling vilket direkt strider mot de mänskliga rättigheterna. Smith resonerar på liknande sätt och menar på att isolering kan bidra till att den häktade befinner sig i en extra utsatt position där den tenderar att inte ha rätt till samma villkor som övriga häktade.¹⁴⁸ Då isoleringen kan missgynna den häktades mänskliga fri- och rättigheter anses myndigheten behöva ha en medvetenhet kring vilken kvalitet som finns avseende isolering för att inte missgynna den häktades rätt utifrån artikel fyra och sex. Vidare kan det konstateras i resultatet att Sverige aktivt använder sig av en språklig legitimering avseende svenska häktesvillkor i samband med restriktioner för att rättfärdiga sin inställning genom lagstöd. Sverige bör se över sin inställning till restriktioner med tanke på att grannländerna enligt Smith och Ugelvik är bättre på att inte använda restriktioner. Detta är intressant utifrån att Sverige precis som grannländerna i Skandinavien har ett fungerande välfärdssystem, men ändå väljer att använda sig av restriktioner i stor utsträckning.¹⁴⁹

Utifrån ett perspektiv på mänskliga rättigheter blir detta problematiskt med hänsyn till internationellt riktad kritik till Sverige som trots det varken inspireras av sina grannländer eller tar lärdom av dem. Det kan konstateras att Sverige inte tagit ansvar över diverse situationer där kritik riktats mot, vilket tyder på att Sverige väljer att driva frågor som är irrelevanta som exempelvis definitionen av isolering. Sverige menar på att det inte finns en internationellt fastställd definition som anger vad som menas med isolering av en människa. Med hänsyn till detta går det att tolka svaret som att Sverige menar på att användandet av restriktioner inte ses som isolering och därav är dessa metoder etablerade och godtagbara att använda, utifrån de auktoritära rollerna. Risken finns att det som Sverige säger att dem gör och har lagligt stöd för inte motsvarar verkligheten och vad som faktiskt görs internt inom myndigheterna. Detta styrks också av Smith som menar på att det inte finns någon garanti på att länder följer ECHR:s riktlinjer i praktiken.¹⁵⁰ Detta blir problematiskt för om det inte finns en garanti för arbetet med minskandet av restriktioner riskerar Sverige att rationalisera

---

¹⁴⁸ Smith, Peter Scharff. Punishment Without Conviction? Scandinavian Pre-trial Practices and the Power of the “Benevolent” State. I *Scandinavian penal history, culture and prison practice: embraced by the welfare state?*, Palgrave MacMillan, Basingstoke, 2017, s. 133-134.

¹⁴⁹ Smith, Peter Scharff & Ugelvik, Thomas (red.). Introduction: Punishment, Welfare and Prison History in Scandinavia. I *Scandinavian penal history, culture and prison practice: embraced by the welfare state?*, Palgrave MacMillan, Basingstoke, 2017, s. 14.

¹⁵⁰ Smith, Peter Scharff. Punishment Without Conviction? Scandinavian Pre-trial Practices and the Power of the “Benevolent” State. I *Scandinavian penal history, culture and prison practice: embraced by the welfare state?*, Palgrave MacMillan, Basingstoke, 2017, s. 132-133.

handlingen som norm och moraliskt rätt vilket i sin tur blir en språklig legitimering av svenska häktesvillkor utifrån *rationalisering*.¹⁵¹ Sverige påtalar prioritet och ansvarstagande i frågan, men hänsyn tas inte till ratificeringen av CPT.¹⁵² Vidare borde frågan avseende restriktioner prioriterats och inkluderats tidigare. Alla prioriteringar förskjuts från Sverige till ansvariga myndigheter vilket är oroväckande då staten borde vara ansvariga i frågan.

5.4 Resultatdiskussion tabell 4

Tabell 4 berör tematiseringen rekreation och miljöombyte. CPT riktar kritik gällande att Sverige bör förbättra möjligheten till aktiviteter för de häktade och att de häktade skall få tillbringa minst åtta timmar utanför sina celler. I enlighet med Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna artikel tolv har varje medborgare rätt till deltagande och rekreation utifrån fredliga sammankomster på alla nivåer.¹⁵³

Sverige bemöter och motiverar detta genom att det inte är realistiskt att genomföra och erbjuda aktiviteter i stor utsträckning. Vidare framgår att de häktade under 21 år har rätt till att bryta isolering med minst två timmar och att en strävan finns för att detta skall ske för alla oavsett ålder. En strävan att alla häktade skall ha rätt till att bryta isolering på lika villkor bör vara en självklarhet. Detta är något Sverige bör ta ansvar för och säkerställa att det efterlevs då de häktades mänskliga fri- och rättigheter riskerar att inskränkas. Det är Sveriges ansvar att säkerställa att de ansvariga myndigheterna radikalt förbättrar möjligheten till aktiviteter för alla och detta bör göras genom ett genuint intresse för de häktades livsvillkor och övriga häktesvillkor i Sverige. Sveriges språkliga legitimering sker genom *auktorisering* med hänvisning till att detta inte är möjligt att genomföra i dagsläget.¹⁵⁴ Allt som inte kan genomföras i nuläget skjuts framåt vilket återigen kan inskränka på de mänskliga rättigheterna och förstärka befintliga roller på häktet, genom att påstå att aktiviteter i stor utsträckning inte är möjligt. Sverige inskränker på de mänskliga

---

¹⁵¹ Theo Van Leeuwen. Legitimation in discourse and communication. *Discourse & Communication*, Vol. 1, No. 1 (2007), s. 101-102.

¹⁵² The CPT and Sweden, Council of Europe <https://www.coe.int/en/web/cpt/sweden>, senast hämtad 200106

¹⁵³ Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna. *Europeiska unionens officiella tidning*, C83/389, 30 mars 2010 <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:083:0389:0403:sv:PDF> senast hämtad 200112

¹⁵⁴ Theo Van Leeuwen, 2007, s. 96.

rättigheterna och rätten till rekreation och delaktighet för häktade utifrån artikel tolv. Vidare kan detta förstås genom *rationalisering* utifrån den rationella meningen att Sverige anser att något inte är realistiskt att genomföra vilket blir moraliskt fel.¹⁵⁵

Vidare är det inte heller de häktade själva som väljer vilka typer av frivilligorganisationer som besöker häktet, utan det är den berörda myndigheten i fallet som står för ansvaret över vad som sker på häkten. Detta kan ses som ett problem i relation till de naturliga rollerna eftersom Sverige kan ge uppdraget till en ansvarig myndighet att genomföra vissa uppdrag och att anpassa dessa likaså. Ansvarsförskjutningen ger mandat och rätten att fatta beslut för att förändra vissa tillstånd.¹⁵⁶ Den rationella handlingen utifrån *rationalisering* blir att Sverige möjliggör för frivilligorganisationer att besöka häkten vilket blir moraliskt rätt utifrån artikel tolv och därmed säkerställs rekreationen och delaktigheten. Denna handling kan också bli moraliskt fel då den häktade inte har getts möjlighet att påverka utbytet av frivilligorganisationer.¹⁵⁷

5.5 Slutsatser

För att knyta ihop säcken är det av vikt att belysa att Sverige löpande fått kritik från CPT avseende de svenska häktesvillkoren. Med hjälp av Van Leeuwens teoretiska perspektiv har resultatet i studien påvisat att Sverige löpande, genom de urval som studien omfattat och de fyra huvudkategorier som urvalen baserats på och som varit i fokus, använt sig av språket som legitimering för att besvara kritiken från CPT. Det teoretiska perspektivet har bidragit till en ökad förståelse för hur språket kan användas som verktyg för att rättfärdiga handlingar och beteenden samt synliggöra hur språklig legitimering kan se ut i verkligheten med avstamp i dessa rapporter. Den språkliga legitimeringen har identifierats genom Sveriges svar avseende svenska häktesvillkor i relation till *auktorisering* och *rationalisering*. Med hänsyn till den tidigare forskningen och denna studie går det att konstatera att det finns handlingar kring häktesvillkor internationellt, skandinaviskt och utifrån ett svensk perspektiv som motverkar samt inskränker på de mänskliga fri- och rättigheterna.

---

¹⁵⁵ Theo Van Leeuwen, 2007, s. 100-102.

¹⁵⁶ Theo Van Leeuwen, 2007, s. 96.

¹⁵⁷ Theo Van Leeuwen, 2007, s. 101-102.

Det går att konstatera att Sverige genomgående använder sig av en språklig legitimering avseende svenska häktesvillkor för att motivera och bemöta CPT:s kritik. Den språkliga legitimeringen som Sverige har haft i sina svar bidrar både direkt- och indirekt till att de svenska häktesvillkoren inskränker på de häktades mänskliga fri- och rättigheter. Liknande iakttagelser gällande inskränkningar på de mänskliga rättigheterna presenteras i både tidigare studier och i resultatet av denna studie, exempelvis genom Euvrard och Leclerc verk som påvisar att förhållanden på häkten påverkar de häktades psykiska mående.¹⁵⁸ Generellt beskriver tidigare studier att stater bör ta ansvar för att säkerställa goda häktesvillkoren utifrån CPT:s och ECHR:s standard. Detta går att förstås genom Parrotts slutsatser avseende att ECHR uppmuntrade till ersättning för häktade i Ryssland för att inspirera Ryssland att efterleva de mänskliga rättigheterna.¹⁵⁹ Slutsatsen är att kritiken måste ses i sin helhet och hur en stat ska hantera den. CPT och ECHR bör i samband med riktad kritik gentemot en stat bjudas in för att vara en del av lösningen och på sätt motverka den språkliga legitimeringen i svaren och i synnerhet motverka att mänskliga rättigheter inskränks inom häkten. I annat fall finns det risk för att teorin kommer skilja sig från praktiken gällande de svenska häktesvillkoren och inskränkningar på Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna artikel tre, fyra, sex, tolv, och 35 kan ske.¹⁶⁰

En annan slutsats som konstateras av studien påvisar att när kritiken är av mer grundläggande karaktär presenterar Sverige konkreta förslag och åtgärder som exempelvis personalplanering, ökad servicenivå under nätter samt översyn av häktesförordningen gällande restriktioner och häktetider. Genom detta agerande från Sveriges håll tas ett helhetsansvar kring den kritik som är riktad mot de svenska häktesvillkoren. Då Sverige är en välfärdsstat är det av stor vikt att betona att det finns möjligheter att efterleva detta i praktiken enligt Smith och Ugelvik¹⁶¹ samtidigt som Parrott betonar att CPT kan inkluderas

---

¹⁵⁸ Elsa Euvrard and Chloe Leclerc. Pre-trial detention and guilty pleas: Inducement or coercion? *Punishment and Society*, Vol. 19, No. 5, (2017), s. 525.

¹⁵⁹ Lindsay Parrott. Tools of persuasion: the efforts of the Council of Europe and the European Court of Human Rights to reform the Russian pre-trial detention system, *Post-Soviet Affairs*, Vol. 31, No. 2, (2015), s. 51.

¹⁶⁰ Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna. *Europeiska unionens officiella tidning*, C83/389, 30 mars 2010
<https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:083:0389:0403:sv:PDF> senast hämtad 200112

¹⁶¹ Smith, Peter Scharff & Ugelvik, Thomas (red.). Introduction: Punishment, Welfare and Prison History in Scandinavia. I *Scandinavian penal history, culture and prison practice: embraced by the welfare state?*, Palgrave MacMillan, Basingstoke, 2017, s. 7.

vid framtaganden av eventuella åtgärder som främjar de mänskliga rättigheterna.¹⁶² Ytterligare en slutsats som tas är att Sverige idag har en distans från ansvariga myndigheter vilket missgynnar de svenska häktesvillkoren. Slutsatsen är att ju närmare Sverige står de ansvariga myndigheterna för genomförandet desto större blir chansen att de svenska häktesvillkoren förändras till det bättre. I annat fall riskerar de att bara vara beställar- och utförarorganisation där de lokala häktena bestämmer vad som skall och inte skall utföras.

Det finns viss allvarlig kritik som sticker ut som berör immobilisering. En person som immobiliseras är alltid i underläge då dessa situationer tenderar att inskränka på mänskliga fri- och rättigheter. Vidare har immobiliseringen en etisk aspekt där all form av immobilisering tenderar att vara av integritetskränkande karaktär. Situationer som skapar stor stress som immobilisering, kan innebära stor påfrestning för den häktade psykiskt och innebära ångestpåslag i situationen enligt Euvrard och Leclerc.¹⁶³ Slutsatsen är att Sverige alltid bör ta denna typ av kritik på allvar och göra grundläggande utredningar vid en sådan situation. Det bör alltid finnas en handlingsplan i de situationer där immobilisering kan vara aktuellt för att inte inskränka på Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna artikel tre. Ytterligare en slutsats som görs av studien är att vissa saker bör definieras av CPT som definitionen av isolering av en person för att stater skall få en rättvis chans till att förstå och skapa åtgärder för att säkerställa att eventuella restriktioner inte används mer än nödvändigt. Om CPT inkluderas i allt arbete och alla svar som berör kritiken kanske stater inte språkligt legitimerar sina häktesvillkor. Snarare kanske förståelse för CPT och dess uppdrag skapas, menar Parrott.¹⁶⁴ Slutsatsen är att en definition skulle gynna den häktade genom att myndigheten faktiskt skulle kunna ha tydliga mål kopplat till användningen av restriktioner i form av isolering.

Det som däremot varken tidigare forskning eller denna studie framför är angivelser av exakta åtgärder för att komma till lösningar som bemöter den internationella kritiken. Denna studie skiljer sig från tidigare forskning utifrån att fokuset enbart ligger på de svenska

---

¹⁶² Lindsay Parrott, 2015, s. 158.

¹⁶³ Elsa Euvrard and Chloe Leclerc. Pre-trial detention and guilty pleas: Inducement or coercion? *Punishment and Society*, Vol. 19, No. 5, (2017), s. 532.

¹⁶⁴ Lindsay Parrott. Tools of persuasion: the efforts of the Council of Europe and the European Court of Human Rights to reform the Russian pre-trial detention system, *Post-Soviet Affairs*, Vol. 31, No. 2, (2015), s. 141.

häktesvillkoren i relation till CPT:s kritik, men också utifrån den språkliga legitimeringen av svaren vilket tidigare forskning inte bemöter i sina verk. Denna ingång bidrar till att det kan finnas flera tolkningar av den språkliga legitimeringen som kan leda till att ett uttömmande resultat på studien blir svårt att konstatera. Detta kan bero på olika val av teoretiska perspektiv och infallsvinklar samt skribentens egna uppfattning av svaren i rapporterna. Studiens resultat visar på att det är av stor vikt att öppna upp för en diskussion och skapa medvetenhet kring hur stater och myndigheter använder sig av den språkliga legitimeringen för att bemöta och motivera viss kritik. En medvetenhet bör skapas utifrån användningen av den språkliga legitimeringen. Om denna typ av diskussion sker öppet och transparent kanske häktesvillkoren kan förbättras på lång sikt och på så sätt förebygga att de mänskliga fri- och rättigheterna inskränks på svenska häkten.

6. Fortsatta studier

Utifrån studiens analys och resultat kan det konstateras att det finns brister i de svenska häktesvillkoren i relation till mänskliga rättigheter och att studien påvisat att Sverige använder sig av en språklig legitimering avseende svenska häktesvillkor. Livsvillkoren på svenska häkten är ett område som hade kunnat belysas ytterligare, både utifrån ett myndighetsperspektiv, men även genom ett individperspektiv. Ett annat fält att undersöka hade kunnat vara hur Sverige använt sig av en språklig legitimering under en längre tidsperiod, exempelvis i de tidigare svarsrapporterna. Vidare hade maktförhållandena mellan diverse inblandade myndigheter och statens direktiv om krav på utförande varit ett intressant forskningsområde för att belysa häktesvillkoren ytterligare. Auktoritära roller och de häktades underlägsenhet hade kunnat stå mer i fokus samt åskådliggörandet av häktesvillkoren utifrån de roller som naturligt finns inom häktet och hur dessa påverkar mänskliga fri- och rättigheter. Slutligen hade det varit intressant att titta på en kvantitativ innehållsanalys eller en kvalitativ intervjustudie inom samma fält som denna studie för att se om det hade resulterat i liknande slutsatser.

Referenser

Bergström, Göran & Boréus, Kristina (red.), *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*, 3., [utök.] uppl., Studentlitteratur, Lund, 2012

Council of Europe, The CPT and Sweden, <https://www.coe.int/en/web/cpt/sweden>, senast hämtad 200106

Council of Europe. European committee for the prevention of torture and inhuman or degrading treatment or punishment., *Report to the Swedish Government on the visit to Sweden carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 18 to 28 May 2015 (adopted on 17 February 2016)*, Council of Europe, Strasbourg, 2016 (CPT/Inf (2016) 1)

Council of Europe. European committee for the prevention of torture and inhuman or degrading treatment or punishment., *Response of the Swedish Government to the report of the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) on its visit to Sweden from 18 to 28 May 2015 (adopted on 9 June 2016)*, Council of Europe, Strasbourg, 2016 (CPT/Inf (2016) 20)

Diskrimineringslag (2008:567)

Elsa Euvrard and Chloe Leclerc. Pre-trial detention and guilty pleas: Inducement or coercion? *Punishment and Society*, Vol. 19, No. 5, (2017), pp. 525-542. <https://doi.org/10.1177/1462474516670153>

Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna. *Europeiska unionens officiella tidning*, C83/389, 30 mars 2010 <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:083:0389:0403:sv:PDF>
senast hämtad 200112

Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning, Vetenskapsrådet <http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf>, senast hämtad 191125

Häkteslag (2010:611)

Johan David Michels. Compensating Acquitted Defendants for Detention before International Criminal Courts. *Journal of International Criminal Justice*, Vol. 8, No. 2, (2010), pp. 407-424. <https://doi.org/10.1093/jicj/mqq015>

Kungörelse (1974:152) om beslutad ny regeringsform

Lindsay Parrott. Tools of persuasion: the efforts of the Council of Europe and the European Court of Human Rights to reform the Russian pre-trial detention system. *Post-Soviet Affairs*, Vol. 31, No. 2, (2015), pp. 136-175. <https://doi.org/10.1080/1060586X.2014.922336>

Rättegångsbalk (1942:740)

Smith, Peter Scharff & Ugelvik, Thomas (red.), *Scandinavian penal history, culture and prison practice: embraced by the welfare state?*, Palgrave MacMillan, Basingstoke, 2017.

Smith, Peter Scharff & Ugelvik, Thomas (red.). Introduction: Punishment, Welfare and Prison History in Scandinavia. I *Scandinavian penal history, culture and prison practice: embraced by the welfare state?*, Palgrave MacMillan, Basingstoke, 2017.

Smith, Peter Scharff. Punishment Without Conviction? Scandinavian Pre-trial Practices and the Power of the “Benevolent” State. I *Scandinavian penal history, culture and prison practice: embraced by the welfare state?*, Palgrave MacMillan, Basingstoke, 2017.

SOU 2016:52. Häktes- och restriktionsutredningen, *Färre i häkte och minskad isolering: betänkande*.

Theo Van Leeuwen. Legitimation in discourse and communication. *Discourse & Communication*, Vol. 1, No. 1 (2007), pp. 91-112.
<https://doi.org/10.1177/1750481307071986>

Walmsley, Roy. Progress and Problems in the Prison Systems of Central and Eastern Europe. *International Criminal Justice Review*, Vol. 6, No. 1, (1996), pp. 22-35.
<https://doi-org.ludwig.lub.lu.se/10.1177/105756779600600102>